№ 102. Neljapäewal, 30. augustil 1912. № 102.

Neljas aastakäik.

Ilmub kolm korda nädalas, teisipäewal, neljapäewal ja laupäewal.

Kaasandeks on õigusteadusline kuukiri „Õigus" ja „Rahwamajandus ja omawalitsus". — Kontor on awatud äripäewadel kella 10—5 päewal, pühapäewadel ja pühadel kell 12—2 päewal.

Toimetus ja talitus:
СПБ. Офицерская ул. № 5.
Telefon № 463-24.

Peterburi Teataja

Tellimischind postiga:
12 kuu peale 4 rbl. — k.
6 „ „ 2 „ 10 „
3 „ „ 1 „ 10 „
2 „ „ — „ 75 „
1 „ „ — „ 40 „
Wäljamaale 6 r. l. aastas.
Kaasande „Õigus" eest on juurde maksa: aastas 50 k., pooles aastas 25 kop. ja „Rahwamajandus ja omawalitsus" eest 75 kop.
Üksiku numbri hind 4 kop.

Kuulutuste hinnad:
Lehe esimesel küljel 40 kop.; wiimasel küljel 20 kop. rida.

Adressi muutmine — 10 kop.
ja endine adress tuleb ka selle numbri üles anda

Noorsooselts
esimene suurem pidupäew
29. septembril s. a. Pawlowa saalis
Ette kantakse Richard Wold'i
„Süüdi".
Drama kolmes waatuses.

Uuemad sõnumed.

*** Doni kasakate maal, Mihailowka külas röövti renteist 22 tuh. rbl. ära.**

*** Lähemal ajal kaotatawat sõjasadam Kroonlinnas ära.**

*** Türgi ministrite-nõukogu on poliitilise seisukorra Balkani poolsaarel ütlinguiks tunnistanud, et sõda Bulgariaga tulla wõib.**

Tänase numbriga läheb jutulisa „Roheline automobil" nr. 30 kaasa.

Asunikud Peterburi kubermangus ja riigiwolikogu walimised.

Kodumaa ajalehed kirjutawad nüüd õige palju riigiwolikogu walimistest ja walijameeste kandidatidest kodumaal. Peterburi kubermangu walimiste kohta ei lausuta aga sõnagi. Ometi on just Peterburi kubermang koht, kus Eesti asunikkude otsustada jääb, keda sealt riigiwolikogusse saadetakse. Seal on wõimalnied rahwameelsete olluste walimiseks igatahes palju paremad kui Eesti- ehk Liiwimaal, tarwis ainult asunikkudele seda selgeks teha ja neid walimisewõitlusesse äratada.

Wõtame näituseks Jamburi maakonna. Suurpõllumeeste walijatekogus on seal nimekirja järele: 49 mõisnikku kellel igaühel üks heal on; 20 preestrit, kes walijameeste walijad nende 41 maapidajaga ühes walwad kellel igaühel mitte wähem kui ⅒ terwest healest on — need kaks grupet kokku annawad suurpõllumeestekogusse 16 walijat (preestrid kolm ja maapidajad 13. wolimied ühinewad aga ühes): siis weel 322 maapidajat, kellel igaühel wähem kui ⅒ terwest healest on — need walisoad oma keskelt maa suuruse järele 28 walijat ja muu liikumata waranduse wäärtuse järele wist 2 walijat, kokku kas 29 ehk 30 walijat. Nii saadawad maapidajad suurpõllumeeste walijatekogusse, kus 49 mõisnikku on, 45 ehk 46 walijat, nii siis ainult 3 ehk 4 meest wähem kui mõisnikka.

Kuid see wäike „puudujääk" saab mõisnikkude eneste poolt kaetud, sest Jamburi maakonna mõisnikkude seas on ka enam-wähem wabama waatega mehi, nende seas mitu eestlast, kes oma healed tingimata edumeelsete poolt soowitatud kandidatidele annawad.

Siia juurde olgu tähendatud, et Jamburi maakonna maapidajad, kes walijameeste walijate nimekirja on wõetud, peale mõne üksiku kõik eestlased on, kellest küll loota tohiks, et nad oma heali edumeelsete wastastele ei anna. Nii tahab kõigite tõenäoline olla, et Jamburi maakonna maapidajate-kuriast kõik wiis walijameest edumeelsete hulgast wõidakse walida.

Teiste Peterburi kubermangu maakondade kohta on enam-wähem kindlaste teada, et mitmes nendest, iseäranis aga Oudowa ja Luuga maakondades, sõudude wahekord mitte sugugi pahem ei ole; Oudowa maakonna kohta arwatakse koguni, et seal edumeelsete wõidu juures põrmugi kahelda ei tule, kui wäikemaapidajad oma kohusteid walimiste wastu truuiste täidawad.

Läheb meie kawatsemine täide, mis ka tõeste wõib täide minna, kui Eesti asunikud mehed tahawad olla, siis saame kolme nimetatud maakonna maapidajate-kuriast 15 edumeelset walijameest (igast maakonnast wiis). Nendele tuleks weel juurde terwe kubermangu walimisejaoskondade poolt: 6 töölisite saadikut, 10 walijameest linnade II. kuriast ja 8 walijameest waldade poolt, kokku 39, kes, üleüldise meeleolu järele otsustades, rahwameelseid kandidatisid peakswad toetama. Ja kuigi nüüd järeljäänud 31 walijamehe-kohta — üleüldse walitakse Peterburi kubermangus 70 walijameest — tagurliste parteide poolehoidjatele peakswad saama, siisli wõiks edumeelsete täielikule wõidu peale Peterburi kubermangus kindel olla. See on seda wõimalikum, et mõnes linnas ka I. kuria poolt edumeelsed walijamehed walitakse, kelle hulgas arwatawaste ka Jamburi-Narwa ühendatud walimisejringi poolt (1 walijamees). Niisuguse enamuse juures ei tähendaks seegi midagi, kui, ütleme, Luuga kreisi maaomanikkude hulgast mitte edumeelseid ei peaks walitama. Aga — ärgu nüüd sellepärast Luuga maakonna mehed loiuks jäägu! sest wõib wõimalik olla, et mõnes maakonnas tolupoegade poolt mustad läbi lipsawad, kes plaanist päris ootamata kripsu läbi lõmbawad.

Eesti asunikud! Teil on sõna. Just Teil tuleb otsustada, missugused mehed Peterburi kubermangust riigiwolikogusse saadetakse. Astuge platsi, ergutage täieste tuimemaid ja täitke üksmeelset kodanikukohust. Töötage, et edumeelsete walijate hulgast mitte ükski walimistelt ei puuduks. Walige walijameesteks ainult arukad ja edumeelsed mehed, ükskõik missugusest rahwusest; andke oma healed ainult nendele, kelle peale julge wõib olla, et nad rahwawaenlaste leeri ei libise.

Eesti ajalehed! Teil on igaühel Peterburi kubermangu Eesti asundustes lugejaid — tehke mis wõite, et asunikka walimistele wirgutada.

M. E.

Kohalikud teated.

Noorsooseltsi hooaja awamisepidu peale mis 1. septembril omas ruumides saab olema, juhime siinkohal kohalikkude lugejate tähelpanemist. Seltsi ruumid on nüüd peale uueste ümbertegemist palju kaunima ja ilusama wälimise omandanud. Awamisepidu eeskawasse on peale terwituskõne, klaweri-soolo ja ilulugemise ka näitemäng üles wõetud, mida seltsinäitlejad ette saawad kandma.

A. J.

Linna rentei hoiuruumide korraldamise juures, mida linnanõunik A. Janson toimetab, on palju hinnalisi asju leitud, mille koht museumis oleks. Nii on siit mitu hõbedast pärga leitud, millega Puschkini 100-aasta sünnipäewa mälestuseks tema autommast ehiti. Ka leiti mõnesuguseid dokumentisi, mis 1790 aasta kohta käiwad. Kõik leitud asjad wõetakse iseäraliste raamatusse numbri järele üles.

Tööliste liikumisest. Streigiliikumisest pagaritöölisite seas wõtawad 27 pagariäri töölised osa. Streikijate arw ulatab 250 inimese peale. 9 pagariäri on osa tööliste nõudmistest täitnud, mispärast nendes streik lõpetatud sai. Paljudes teistes pagariärides, kus streigiliikumine senini weel ei ulatanud, on streik uuest alganud. Põhjuseks on see, et juunikun streigi tagajärjel lubatud parandused senini täitmist ei ole leidnud. Pagariäride poolt kawatsetakse streigi pärast ligi 2 tuh. töölist lahti lasta.

Wiimaste päewade sees on Balti laewaehituse, Semenowi masinaehituse, Aleksandrowi aurukatlade walmistamise ja mõne teise wabriku töölised selle kohta protestiotsuseid teinud, et metallitööstuse töölisite ühisus kinni pandi.

Sellekohastele resolutsioonidele on juba üle 4 tuh. allkirja kogutud.

Filippowi pagariäri 24 töölist, keda streigi pärast kinni wõeti, lasti wabaks ja anti nendele käik 3 päewa jooksul Peterburist lahkuda, kuna nendele ülikooli- ja sadamalinnades elamine ära keelati.

Streigid kohalikkudes wabrikutes ja tööstuslistes ettewõtetes on peaaegu täieste lõppenud. Suurem osa wabrikutest on tööliste nõudmised osalt täitnud, kuid mõnes wabrikus on töölised streigi täielise kaotusega lõpetama pidanud. Streikijatest wõeti möödaläinud nädalal 19 meest kinni. Neid peetakse politseiarestimajades wahi all. Palju streikijatest wabrikutöölistest on töölt lahti lastud ja nende asemele uued wõetud.

Wiimaste päewade sees, streikide lõpule jõudmisel, on uusi läbiotsimisi kohaliku kaitsepolitsei poolt ette wõetud.

Kohtulugu. Tolstoi kirjatööde wäljaandjaid on, nagu teada, pärast suure kirjaniku surma õige kibedaste karistama hakatud. Nende päewade sees oli jälle üks sarnane asi kohalikus kohtupalatis arutamisel. Nimelt wõeti mõisnik Sutkow selle eest wastutusele, et ta Tolstoi kirjatööd — „Lõpu lähenemine", „Waimulikkudele", „Patriotismus ja walitsus" — wälja andis. Nendes kirjatöödes nähti seaduse kohtuseaduse §§ 128 ja 129 wastu eksimist. Sutkow mõisteti kohtupalati poolt 1 aastaks kindlusewangi.

Kohtu wabandus. Peterburi kohtupalatis pidi 27. augustil endine Kroonlinna salapolitsei ülem Butishinin selle eest wastust andma, et ta wahialuse Lukini läbi peksis. Lukin wõeti marguse kahtlustuse pärast kinni, ja kui teda ühel ööl Butishinini ette ülekuulamisele widi, peksis wiimane teda rusikaga näkku. Kui Lukini nägu juba wereseks oli peksetud, laskis Butishinin were ära pühkida ja toimetas siis timuka ametit edasi. Peksmine sündis kahe ülewaataja juuresolekul.

Kohtus ei saanud Butishinin oma süüdi salati, sellepärast tunnistas ta asja ise üles kuid wabandas end sealjuures sellega, et ta peksmise ajal joobnud olnud. Prokurör soowitas karbealuse kohta karistuse alamäära tarwitada, sest et ta ise oma süü üles tunnistas. Palat otsustas Butishinini kuuks ajaks türmi juurde aresti panna.

Riigiwolikogu lahtilaskmise ukase, mis 30. augustil wälja kuulutatakse, saab ka IV. duuma kokkuastumise tähtaeg ära määratud, nimelt 12. oktobri peale.

Ajalehe trahwimine. Ajalehtede trahwimise juures ei lepita mõnikord weel sellega, et ajalehele mitmesajarublaline rahatrahw peale pannakse, waid wägew administrator määrab lehetoimetajale otsekohe mitmekuulise türmisistumise. Sarnase karistuse osaliseks sai jälle kohaliku Wene lehe „Groja" toimetaja P. Stepin, keda kohalik linnapealik 3 kuuks wangi pani. Põhjuseks on lehes mitme kirjatüki awaldamine, nende hulgas üks Iliodori poolt.

Laewade kokkupõrkamine Neewa peal. 27. augustil ööl põrkasiwad kaks Soome seltsi aurulaewa nr. 30. ja 53., kus sõitjad peal oliwad, ühteteisega nii rängaste kokku, et laew nr. 30. omal jõul enam edasi ei saanud. Sõitjate seas tõusis pärast kokkupõrkamist suur segadus. Mitmed hüppasiwad Neewasse. Õnneks juhtus üks kolmas laew õnnetusekohale, nõnda et weehädalisi ära peasta saadi. Mitmed sõitjatest langesiwad ehmatuse pärast minestusesse.

Eesti seltside teated.

Eesti Noorsooselts (Столярный пер. 13) laupäewal, 1. sept. hooaja awamise-pidu.

Kiwet-näpet Odessast.

Siin sõgub mõnda aega mõte Eesti seltsi lahti lüüa, kuid räägitakse, et ei olewat kohast isikut, keda ninameheks walida, see tähendab — kari ilma karjaseta. Ei ole lihtsalt meest, kes mõistaks Eesti karja Odessas ühte ajada ja juhtida. Eesti „konsul" on Odessas küll olemas, Njeschini ja Spiridonowi uulitsa nurgal, keldris, on ka Eesti üliõpilasi, postiametnikka jne. — ühesõnaga, haritlasi küllalt, kuid selts ei tule ega tule ilmale. Igaüks on isiennast täis ja uhke oma enese „mina" peale, omad mõtted, oma partei ja oma jonn. Kui teine nõus ei ole, on riid lahti ja „seltsi waim" kaob kaugele.

Looduse poolest on aga Odessa üsna kena pesakene. Temal on omad head ja wead. Odessa wõib jõuda maad ja merd mööda, läbi õhu ja isegi mangutapiga. Wakjalist wälja tulles on pahemat kätt suur ehitus: kohtumaja. Hoiatus ja ähwardus! Selle peale waatamata kubised Odessa kõikjugu kelmidest ja „warastest": pangataskust ja isegi südame-wargad. Wiimaseid leidub kõige rohkem nais-klassist. Kuskil pool maailmas, isegi Prantsusmaalgi, pole ma sarnast awatelemist näinud kui siin. Päise päewa ajal kõndiwad „külgelööjad" naisterahwad uulitsal ja otsiwad ohwrid, õhtust ega ööst ära räägigi. Odessas wõib ilmahinnata öömaja saada: kloostris, haigemajas, politseijaoskonnas ja surnuaias. Wiimases on iseäranis kõre liikumine. Nooredtütarlapsed joowad januhädas karbolihapet ja kui ja sisekond surised, siis kantakse nad siia. Odessas on jumalakodasid wähe, seda enam aga „kokkukäimise-kodasid". Lõbustamisepaikasid on palju: „põhja" teater, „illusionid" ja pargid. Ujuda wõib Odessas mitmel moodi: oma higi sees, porilombis, tolmupilwes ehk ka Mustas meres. Wiimase woogudes ostetakse tihtipeale „rahu". Arstisid on Odessas palju. Nemad arstiwad — isesendi-toskuid — aga mitte haigeid. Teiste „siwihaigustest" ehtawad nemad omale kiwimajasid. Templisid on Odessas palju: palwetempel, kohtu pristawi tempel ja trumpel monopoli pudeli peal. Bulwarisid on kaks: mõlemitel peetakse wahetpidamata uuemate naisterahwaste keha- ja riidemoodide näitust ning tütarlaste laata. Siin on ka mälestust näha endistest rahwa kangelastest, kuid tihti antakse noorewehele siit üsna iseäraline „mälestus" tahtmata kaasa. Kauplus on Odessas kõrgel järjel. Palju kaubeldakse siin ka wõidulooši pilettitega, ajalehtedega, südametunnistusega ja — noorte tütarlastega. Linna keskel on kaks koloniid: „Robin" ja „Jankowi", kus kohalikud elamikud wäeraste käest kerjatud paberossidest elawad. Teatriwaim on elaw. Pea iga päew kuuleme lehes, et siin ja seal naine mehele kodus „teatert" teinud. Odessas on imepalju kõrtsisid, lubjatud ja poleeritud seintega ja sisseseadega. Wälja tulles selgub, et taskud „poleeritud" on. Odessas on palju mitmesugusid kurjusid: kaardimoori kurjused, kirjaniku kurjused, tunnistamise kurjused jne. Odessa uulitsad on laiad ja sirged, platsid — awarad: neis aetakse päewal ja ööjel „äri". Linna ääred ja ümbrused on lagedad ja tajased, ei puupõesast ega kiwikildu, hädakorral teisele wastu wahtimist wirutamiseks ehk pähe peksmiseks. Odessa terwisewarandusekohad ehk „limanid" on kuulsad. Nimi „liman" tuleb wist sõnast „limon" (sitron): kui limanist koju sõidad, siis oled wälja pigistatud kui limon. Odessast laewaga Krimmi ja Kaukasiasse sõita on kaunis kallis. Kui aga ütled, et „kloostrisse" sõidad, siis maksad umbes poole hinda. Kohaliku rahwa kui ka reisijate hõlbuks on haigemajad ja surnuaiad sisse seatud. Haigemajast sattud harilikult surnuaida — aga mitte ümberpöördult.

Ühe sõnaga — Odessa on suur ilmalinn, täis kiusatust ja ähwardawat hädaohtu. Kuid miks ei ärka siinne „Eesti", et selle kõigele wastu seista?! Ja miks ta ei ärka?..

E. K.

Asundustes.

(Reisimärkmed.)

II.

Ka waimulisest ja hariduslisest edenemisest wõib juba „Mägede" asunduses rääkida, kuigi ta selle poolest majandusliselt märksa järele on jäänud. Siin wõiks nimetada kõige pealt koolimaja. Ühisel nõul ja jõul ehitati koolimaja üledsie. Palgati koolõpetaja ametisse, kellele 100 (loe: sada) rubla aastapalka määrati. Peale otsekohese koolitöö tuli tal ka köstre kohustusi kanda, mille eest muud palka ei olnud, kui et perenaised „põlle all" kanamune, wõid ja muud toidupoolist kokku kandsiwad. Muidugi, et niisuguse armuleiwa peal keegi koolõpetaja olla ei püsinud ja esimesel parajal juhtumisel ülepeakaela kolid kokku ajas ja asunduse tolmu jalgadelt maha raputas. Kuid koolikusimus on sellest ajast peale kindlale alusele rajatud, kui praeguse koolõpetaja hra K. pealekäimisel kool semstwo alla läks. Sellest wõttis koolõpetaja, wõitsiwad ka asunikud; sest endise kallihinnalise aga wiletsa kooli asemele saawad lapsed nüüd prii kooli, kuna semstwo kooli sisseseade ja koolõpetaja palga eest hoolt kannab. Koolikusimus pole aga praegu weel lõpulikult otsustatud ja leping koolimaja asjus semstwoga weel tegemata. Wast otsustab sügisel selleks walitud asunikkude komisjon asja semstwoga lõpulikult ära ja asundus saab korraliku kooli. Kawatsetakse koolimajale weel teist korda peale ehitada, kus kaugemalt tulewad lapsed magamisruumi leiaksiwad. Kõigile tarwilik! Hea kooli sisseseade oleks kõige tähtsamaks kindlustuseks asunduse edenemisele. Tarwis on nimelt nooresoo hariduse peale rõhku panna. Muidu on juba praegugi wanade ja noorte hariduslise wahe silmatorkaw. Kuna wanem põlw oma paremad hariduslised huwid seltsi elu ja ajakirjanduse wastu weel Baltimaalt kaasa on toonud, näib noorsugu sellepoolest tuntawa sammu tagasi olewat astunud. Wanad töötawad „Põllumeesteseltsis", kuid noortel pole peale külakiiget weel ühtki paremat kogumisepaika. Koolõpetajal jääks siin küll selles mõttes mõndagi weel korda saata.

Mis asunduste koolõpetaja ametit iseäranis keeruliseks teeb, on see, et tal ikka ka köstri kohustusi täita tuleb. Tahes wõi tahtmata tuleb siin „mitut isandat" teenida. Kuid praeguse korral, kus meil usulu weel nii mõjuwat osa etendab, ei saa sellest „hädaküsimusest" kudagi üle ja neid ametkondasid ei saa weel ära jagada.

Ajakirjandust peetakse asunduses silmas. Loetakse „Peterb. Teatajat", „Aeg", „Koitu" aga ka wana armas „Ristirahwa pühapäewa leht" seisab kah ikka weel au sees. Ta on küll rohkem perenaiste „poliitikaleht".

Asunduses töötab ka laulukoor koolõpetaja juhatusel. Harjumata healte harjutamine nõuab muidugi palju tööd. Aga ka Narwa laulupidust wõttis koor osa, maakauguse peale waatamata.

Mägede asundusest edasi kuni Krasnogori wallamajani sõites, näeme tee ääres õige tihti asunikkude talusid. Harilikult on need ikka ostetud, kas juba saja maksetud, ehk on weel põllupangaga tegemist. Aga palju on weel neid talusid, mis suurelt teelt eemal, metsades ja soode sermal laiali on pillutud. Tee peal silmab tihti asunikka wastu tulewat, kuna neid raske maa pärisrelanikkudest ära pole tunda. Üleüldse näib terwe Peterburi kubermang asunikka täis olewat külwatud. Läbisaamine eestlaste ja wenelaste wahel on hea. Osalt tarwitawad asunikud päewilist, mis wenelastele teenistust annab, aga ka muidu ei ole awalikku waenu asunikkude wastu märgata. Krasnogori Põllumeesteseltsi koosolekutel kõneldakse nii ühte, kui teist keelt, kuigi suurem osa liikmeid eestlased on. Esimees on eestlane, kes agaraste seltsi kasusid silmas peab ja iga põllumajanduslist uuenduse mõtet teoks püüab teha. Oma nooresea peale waatamata on selts juba mõndagi korda saatnud ja kawatseb weel rohkem korda saata. Selleks on Peterb. Põllumeesteseltside Keskühisuse agronom hra Talts rohkeste kaasa aidanud. Üleüldse peab tähendama, et nimetatud keskühisus lühikese ajajooksul hulga põllumeesteseltsisid elule on kutsunud. Kuid, nagu kuulda, olla Keskühisuse tegewus wiimasel ajal lonkama hakkanud. Ka walitsus on antawa abiraha suuruse märksa kokku tõmbanud. Oleks aga wäga kahju, kui lood niwiisi ikka edasi lähewad. Siin ei peaks riigiwalitsus omas kaastoetuses mitte tagasihoidlik olema, kuna iga tehtaw kulu mitmewõrdset tulu toob.

Asundustest läbi käies, puutusin paaril korral teatud asunduste eluksse puutuwate küsimustelehtedega kokku, mis mõne aasta eest hra S. poolt laiali saadetud. Kuid igalpool oliwad wastused weel saatmata. Põhjendati sellega et raske wastata olla. Ja tõeste, lehte läbi waadates, pidin tunnistama, et nad rutulise töö jälgesid kannawad. Pealegi on nende kokkuseadmise juures üksikuid asundusi silmas peetud; ometigi elutsed suurem masse asunikka terwes waldade piirkonnades üksikult laiali, kes mitmesugustel tingimistel ja mitmel ajal kohale on asunud. Wähemalt on nii lood Peterburi kubermangus. Rahuloldawat wastust saaks küsimuste lehe peale ainult ülewaatliku kirjatöö näol teha, mis aga enamale jaole lehe saatjatest üle jõu ja oskuse käib. Kuid et asunikkudel lusti puuduks sarnaste küsimuste lehe peale wastata, sellest ei wõi juttu olla. Aru saadakse niisuguste järelpärimiste tähtsusest hästi. Wast tuleks aga asja enam kindlamine korraldada. Esmalt tuleks küsimuselehed nii kokku seadida, nagu seda anketi lehtedega ikka tehakse, j. o. iga küsimuse järele ruumi jätta siinsamas kahe lühida wastuse kirjutuseks, ilma et eraldi paberil seda pruugiks teha. Mis aga weel tähtsam, tuleks terwe anketi asi mõne seltskondlise asutuse, näit. Peterburi Haridusseltsi Asunduste osakonna nimel teha, — siis jääks ka see tähtis materjal seltskonna omanduseks, kus teda igaühel, keda asi huwitab, wõimalik tarwitada oleks.

Mis Krasnogori Wene talupoegadesse puutub, siis on neil iseenesest wähe head, rohkem halba ütelda. Hea on see, et nad kaunis pahtuse armastajad on. Elumajade puhtus ja kord on eeskujulik. Samuti wõib riidekäimisest ütelda. Praegu, kus ümberkaudu rohkeste metsi lõhutakse ja tütsid lõigatakse, on teenistus hea. Kuid seda jatkub weel paariks aastaks ja siis on metsad ära laastatud. Mis siis külameest ootab, on raske ütelda. Maad on liialt wähe. Mõnel külal ähwardakse kohtu teel kõik metsad, heina- ja karjamaad käest ära wõtta, kuna siin maade omanduse asjus suured segadused walitsewad. Kuna külad kord suurmaaomanikkudega heinamaade ja metsade tarwitamise asjus suusõnal ja „kodusel" wiisil kokku on leppinud, ei taha külamehed sellest weel aru saada, et sisetungiwa kapitalismuse surwe all läbikäimine enam mormilikkust nõuab ja iga wähematki omanduse wõi tarwitamise õigust ainult siis kaitseda wõib, kui ta ametlikult ja dokumentide abil kinnitatud on. Et aga seda õigel ajal tehtud pole, siis ähwardab mõnda küla juba täielik majandusline häwinemine, et „jääb ainult kimpsud-kompsud kokku panna ja minna, kuhu jalad kannawad," — nagu mehed ise oma troostita tulewiku kohta tähendawad. Majandusliste seisukorda õõnistab suur joomine weel enam. Salawiinaga kauplemine on laialt edenenud. Walitsusewõimud pigistawad silmad kinni ja lasewad asju omal käigul minna. Kirjaoskamine on wähene. Ajalehti silmad postimajas imewähe, nerdki on kas „Копейка", wõi tuntud bulwari leht „Биржевыя Вѣдомости". Teadagi, et niisugune ümbrus asunikkudele midagi ei anna. Ja kuigi nad majanduslikelt kaunis rahuloldawal järjel on, siis jääb weel palju ära teha. Ja praeguse silmapilgu tähtsam ülesanne oleks selle eest hoolt kanda, et hariduslise tagurpidi minek asunikkude noorepõlwe seas hoogu ei wõtaks. Kuulub naabri waldades juuri asundusi olewat, näit. Antonowka, kus 30 perekonda ilma koolita weel elawad.

Ei wõi ütelda, et asunikud oma keele peale wäerast keelt mõjuda oleks lasknud. Ainult üksikud sõnad, nagu „taatsu" — jaam (станция), ruts — sõele (ручей), dobrente — kunstsõnnik (удобрение), on Wene keelest wõetud. Muidu on aga Eesti keele etimologia ja süntaks muutmata jäänud. Ja nendegi üksikute sõnade tarwitamine ei tähenda weel palju, kui seda silmas peame, et näit. Wõrumaalgi „tantsu" jaama asemel tarwitatakse.

Üleüldse peab tunnistama, et Krasnogori walla asunikud majanduslikelt kaunis rahuloldawal järjel on, olgu see kas Mägedel, ehk Tscherenis, kus ka 9 talu ligilähistikku asuwad. Eesti wäikepõllupidaja wõitleb julgeste ka siinse mõisnikuga. Kohalikust Wene mõisnikust, kui suurmaapidajast wõib küll ainult jutumärkides rääkida. Niisugusi mõisaid, kus täielik oskamatus ja osalt hoolimatus mõisa majapidamises silma paistab, silmad siin tihti suurtee läheduses. Siete on raske mingit wahet kohaliku mõisa ja parema Eesti asuniku talu wahel silmata. Wast ainult Wene mõisa hooned on tükati enam „lokiarazwa" ruumide wälimusega. Mis aga põllupidamisesse puutub, siis on nad enam edenenud asunikkudel kahtlemata paremine sisse seatud, kui Wene mõisatel. Ja mõnegi asuniku põllutööriistu ja piimasaadusi tarwitawad kohalikud mõisnikud. Ei ole sellepärast imeks panna, et wilets Wene suurpõllupidamine enam arenenud asunikkude wäikepõllupidamise ees taganema peab ja mitmedki juured mõisad Peterburi kubermangus Eesti asunikkude kätte on langenud, kuna nad 3 ehk 4 mehe pealt ära ostetakse ja siis omawahel ära jagatakse. Seda wõib ka Krasnogori kohta ütelda: ka siin on endine „Polkije Kutshji" mõisa asunikkude wahel kolmeks jaotatud, kuna kenal wäenukil asuwad mõisa hooned praeguse Krasnogori Põllumeesteseltsi esimehe omandus on, kes ise kord mõisa moonamees on olnud. Süüdi ja laiemate põllumajanduse teadmiste poole tungija mees wõib siinsetes asundustes alati oma töö eest kohast warmapalka saada.

Matkaja.

Kas ainult kandidatide nimetamisega leppida?

Riigiwolikogu walimiste eeltöödes ei ole meil elawust ega hoogu, sest kaugemale kui kandidatide nimetamiseni ei ole meil kusagil jõutud. — Mõni aeg tagasi sünnitas see kaunis ägedat mõttewahetust, kudas tuleks walimiste eeltööd nii korraldada, et meil kõik woolud wõiksid suurema huwiga riigiwolikogusse saadetawate rahwaesitajate tegewusest osa wõtta. Et waidlus sel ajal niisuguse pöörde ähwardas wõtta, et asja enese kohta ränk oleks kindlaste otsusele jõuda, siis lõpetasime „Postimehega“ mõttewahetuse. Mõtted läksid peaasjalikult selles lahku, missuguse korralduse hooleks tuleks tulewaste rahwaesitajate kandidatide esialgne sõelumine ja nende kaastöö korraldamine jätta. „Postimees“ astus selle eest wälja, et selleks endiste walijameeste kogu peaks olema, peapõhjuseks seda wõttes, et nende pool rahwau saldus olla. Meie arwasime, et korraldus wabamal alusel wõiks seista. Meie teada tehti peolinna poolt umbes sellekohane ettepanek, kuid sellest ei tulnud midagi wälja, sest et „Postimehe“ ringkond ettepaneku kohta wastuski ei andnud.

Nüüd on eduerakonna nimel endiste walijameeste koosolekud ära peetud, ja nagu meie kuulnud oleme, ei ole endiste walijameeste poolt nii palju osawõtmist eelseiswate walimiste kohta awaldatud, et nad suuremal arwul kokku oleks tulnud. Koosolekud peeti Tartus ja osawõtjad olid suuremalt ajalt Tartu tegelased ja eduerakonna silmapaistwamad jõud. Osawõtmine esimesest koosolekust olnud nii wäikene (alla kümne osawõtja), et julgust ei jatkunud selle „kogu“ nimel rahwale esitajaid soowima hakata. Tartu näituse ajaks kutsuti eduerakonna poolt uus koosolek kokku: jällegi endised walijadmehed, kuid seekord tuli kutse ka ajalehtede toimetustele oma asemik osa wõtma saata. Jällegi oli osawõtmine õige leige, sest walijadmehed, kes „Post.“ arwates Eesti rahwa politikaliste traditsionide esitajate kogu pidi sünnitama, ei ilmunud Tartu, waid sinna tulid peaasjalikult Tartu oma jõud ja need, kes wist eduerakonna õhutusel ilmuma pidid; ajalehtede asemikud olid ilmunud, ka meie lehe toimetuse esitaja wõttis osa, sest meil ei olnud sugugi eesmärgiks wasturinda ainult jonni pärast ohutada. Kui seda wiimast koosolekut „Postimehe“ poolt soowitatud mõõdupuuga mõõta, siis on küll wäga kahtlane, kas seda tohib rahwa usaldusemeeste koguks pidada. Meie aga kaitsesime just seda põhjusmõtet, et see meie rahwa politikalisele mõtlemisele ja tegewusele kahjulik on, kui ainult neile tahetakse ka wabades politikalistes korraldustes healediguft lubada, kes praeguse walimiseseaduse järel wõiwad walijadmehed olla. Nii wõime juba tunnistada, et eduerakonna poolt teist korda kokku kutsutud koosolek „Post.“ endisest seisukohast lahkumise esimeseks sammuks näis olewat, ja meil ei olnud tahtmist ennast niisugusest koosolekust eemale hoida, wõis ju loota, et eduerakonna juhid sellel sihil tähendatud koosolekul wõiwad weel kaugemale edasi nihkuda.

Wiimane Tartu koosolek pidi esialgselt kandidadid ära määrama. Just selle juures selguski, et koosoleku otsustel palju kindlam ja laialisem mõju oleks olnud, kui ta algatajateks mõni erapooletum korraldus oleks olnud. Eduerakonna juhid olid ju sunnitud laiemal alusel seiswat koosolekut kokku kutsuma, kuid ainult wälispidi oli koosolek laiemale alusele seatud, kuna kokkukutsujate püüded endisteks erakondlisteks ja kitsasteks jääwad. Taheti igal wiisil kaks — kolm kandidati, keda eduerakond soowitas, läbi wiia ja kõik wastaste kandidadid tagandada. See ei ole ju Tartust eemal olijatelegi saladus, et ringkond mehi, kes Tartus eduerakonnast lahku on löönud, oma poolt Dr. Raamoti kandidaturi toetab. Erapooletu koosolek oleks pidanud ka wastase poolt walitud mehe wastu ühesugust mõetu tarwitama. Eduerakonna kandidadid lasti ja kutsutigi koosolekust osa wõtma, kuna wastaste kandidadi kohta õige awalandawaid asju awalikul koosolekul ette kanti, ilma et wiimane ennast kaitseda oleks aidnud. Isegi nii kaugele ulatab mõne mehe julgus, et ta wastast seljatagu küll mustab, kuid oma healekandjas tema nimegi ei julge suhu wõtta. Nii ei walmistata pinda ühisele tööle.

Mitte kandidatite wäljawalik ei oleks pidanud niisuguse koosoleku kõige tähtsamaks ülesandeks olema, sest seal oleks wõibud ju esialgselt mitme rühma paremate kandidatide peale walijate tähelepanekut juhtida, lõpulikuks walimiseks on ju weel aega. Nii ei oleks mõnda rühma juba algul kohe haawawalt tagasi tõrjutud, sest seda ei julge wist ju mitte kõik eduerakonda juhtiwad mehed tõendada, et neid rühmasid, mis meil awalikus elus wäljaspool erakonda ennast on koondanud, politikaliselt täieste üksköikseteks ja tähtsusetateks tuleb pidada.

Meil ei ole ühtegi erakonda ega rühma, kel nii palju jõudu oleks, et ta üksi kõigiga walmis saaks. Iseäranis wähe wilumist ja asjatundmist on meil oma õiguste kaitsemises ja laiendamises riiklikke asutuste ees, seda on ju meie senine riigiwolikogust osawõtmine küllalt selgelt näidanud. Kas läheb meil üks wõi teine praegu saadamal olew kandidat talurahwa nimel riigiwolikogusse, see ei tähenda weel palju, kui nende seljataga mitte meie koondatud jõud ei seisa. Kudas suudame aga neid jõudusid koondada, kui meil ikka weel sellest wõitu otsitakse, et aga wastast igal tingimisel wõimatuks teha!

Tartu koosolek ei töötanud mingisugust korraldust selleks wälja, kudas tulewases riigiwolikogus meie rahwa esitajaid toetada, tema ei wõinud seda küsimust päewakorrale, ei seadnud ülepea mingisugust töökawa kokku, mille kallale meie rahwasaadikud ja seltskonna korraldatud jõud peaksid asuma. Leiti paar kaunis tundmata nime, soowitati neid isiklikult seisukohalt ja sellega peawad kõik eeltööd lõpetatud olema. Missugused kohustused aga soowitatud kandidadid enese peale wõtawad, mis nad kõige pealt tahawad riigiwolikogus teha ja kes neid nende töös toetada tahab, teab siis meil keegi sellest midagi? Ilma selleta ei ole aga niisugusel „üleüldisel“ koosolekul soowitatud kandidatidel mingisugust tõmbejõudu. Oleks eduerakond oma kandidadid ise oma nimel wälja kuulutanud, siis oleks wastutus nende tulewase töö eest erakonna peale langenud, kes on aga nüüd wastutaja ja kaastöölised?

Sellest seisukorrast wõib järeldada. Tartu koosolekut ei wõi tema puudulikku korralduse, tema juhtide sallimatuse, igasuguse tulewase kaastöö kawa ja korralduse wäljatöötamata jätmise pärast niisuguseks tunnistada, et tema otsustel niisugune mõjuwõim oleks jäetud, mis sunduks neid otsusi kõikide kohta siduwateks tunnistada. Niisugusid koosolekuid wõib iga teine enam-wähem korraldatud rühm oma käe peal toime panna, ja eduerakonna poolt kokkukutsutud koosolekul soowitatud kandidatidele wõib nüüd, kui weel lõpulikult otsustatud ei ole, keda riigiwolikogusse saata, uusi wõistlejaid täie õigusega juurde tulla. Tuleb ka meie awalikus elus seda makswaks põhjusmõtteks tunnistada, et lahkuminewad rühmad politikalises elus kõik täieste üheõiguslised on, nii et nad wabalt wõiwad senikaua talitada, kuni nad ise endid teatawa otsusega ei köida. „Ülemaaliste“ koosolekute otsustega ei wõi ometi wastasid olematateks teha.

Meie ei soowi nüüd wahesid lahti kiskuda, oleksime põhjusmõttelikult leplikku koostöötamise poolt, kuid see on ainult siis wõimalik, kui teataw wool oma kätte mitte ainult õigust ei koonda, teiste peale aga ainult kohused ei soorma. Mitte mõne tundmata ja senini warju jäänud riigiwolikogusse pääseda ihaldawa isiku pärast ei tule lahkuminek ja tööst eemalehoidmine, waid selle pärast, et kaastöötamine teatawatel tingimistel mitte ainult enese salgamiseks ei muutu, waid koguni alandaw on.

Meile ei ole praegused kandidadid tähtsad, waid see, mis nende kaudu tahetakse lähemal ajal kätte saada ja kudas nende kaastööd tahetakse nii korraldada, et meil tarwis ei oleks ennast sellest kõrwale hoida. See tahab weel selgitamist, aega selleks jatkub weel.

Wäljamaalt.

Pastor Traubi asi

teeb praegu Saksamaal ülemkirikuwalitsusele palju murel, mitte sugugi wähem kui omal ajal Jatho asi. Wiimasest ongi Traubi asi wälja kaswanud. Jatho protsess algas sel kombel, et keegi, kes tema jutlust oli kuulanud, neist wäljawõtteid oli teinud ja ülemkirikuwalitsusele saatnud.

Nüüd on pastor Traub tõendanud, et ülemkirikuwalitsusel muid süüdistusi Jatho wastu pole olnud kui **ilmanimeta kirjad**. See kahtlustus on ülemkirikuwalitsust wihastanud ja Traub on ametist ära heidetud.

Traubile saadetakse igalt poolt kaastundmuseawaldusi. Saksamaa wabameelne ja pahempoolne ajakirjandus mõistab Traubi lahtilaskmise waljuste hukka.

Türgi-Montenegro sekeldused.

Salonikist tulnud teadete järele kestawad kokkupõrkamised Berana ümbruses türklaste ja montenegrolaste wahel edasi. Berana muhamedlased on Türgi walitsuselt 5060 püssi nõudnud; neid olla enesekaitsemiseks tarwis. Montenegrolased ja katoliklased-malissorid on Türgi piiri lähedal endid kindlustanud ja panewad sealt Türgi pataljonidele wastu.

Türklased on Beranas õigeusuliste montenegrolaste kiriku ära rüsunud, kirikuriistad ära winud ja linnades ära müünud. Berana lähedale on Türgi walitsus uueste wäge saatnud.

Djakowas on albanlased jälle kihe sõjariistadeladu ära rüsunud.

Türgi-Italia sõda.

Ära läbirääkimised rahu asjus kestawad edasi ja töötawad tagajärgi ando. Arwatakse, et warsti ametlikud läbirääkimised wõiwad algada. Ainult mõnedes wähemates asjades ei olla weel ühisele arwamisele jõutud.

Tripolis kestab aga sõjaline tegewus edasi. Itallased on Garioni juhatusel mitmes oasis arablasi raskeste löönud.

Italia laewastik on Palestina randa jõudnud ja Jaffa ees ähwardawalt seisukohta wõtnud. Rahwas on Jaffas wäga suures hirmus, kauplemine on seisma jäänud. Kardetakse, et muhamedlased seal, kui esimesest hirmust toibunud europlaste, eestkätt muidugi itallaste, peale oma wiha wälja hakkawad kallama.

Sõja note.

Ueküldine arwamine Europa ajakirjanduses on, et sõda Balkanitel tulemata ei jää. Esimest kokkupõrkamist on Bulgaria ja Türgimaa wahel karta ja arwatawaste lähemal ajal. Toidumoona wäljawedu Bulgariast ja Serbiast Austriasse on ära lõpetatud; seda peetakse kindlaks sõja tundemärgiks. Wieni börsel oli wiimastel päewadel meeleolu wäga rahutu; awaldati arwamist, et tsaar Ferdinand lähemail päewil terwe sõjawäe mobilisatsioni käsu awaldab. Bulgaria parlament on erakorraliselt kokku kutsutud. Ka Serbia skuptshtshina mõeldawat warsti kokku kutsuda.

Roosewelti partei wõiduleotused.

Wermonti maakonnas Põhja-Ameerika Ühendatud riikides walitud guberneri walimised. Waremine ajal ... wabariiklased wõitnud ja demokratlaste üle absolutlise enamuse saanud. Seekord jagunesid aga walijate healed järgmiselt ära: wabariiklaste kandidat sai 18,700 healt, demokratlaste oma 11 170, Roosewelti wõi edumeelse partei kandidat 11.741. Nagu sellest näha, oli uue partei poolehoidjate arw küll wähem kui teistel, aga kui meeles pidada, et partei kõigest mõni kuu wana on, siis on tema heaite arw wäga suur. Pealegi on Roosewelti partei liikmed enamaste kõik wabariiklaste parteist tulnud. Teistes osariikides arwatakse edumeelse partei poolehoidjate arw palju suurem olewat. Roosewelti wõiduleotused tõusewad.

Hiina laenu realiseerimine

minna nüüd ometi täide. Kahe Londoni pangamajaga olla juba selles asjas kokku lepitud. Nad anda Hiina walitsusele 10 miljoni naelsterlingit. Selle summaga arwata Hiina walitsus esimesest raskustest üle saada ja Europa suurriikide ühist laenu tagasi lükata wõima.

Soomemaalt.

Kariloomade kinnitamine.

Kariloomade kinnitamiseühisus kinnitas käesolewa aasta wiimasel poolel 711.680 marga eest loomi. Seesama aja jooksul pikendas ühisus loomadekinnitamist 2.124.340 marga wäärtuses, ühtekokku 2.836.020 marga wäärtuses. Kahjutasu makseti selle ühisuse poolt sama aja jooksul 24.613 marka. Need arwud tõendawad, kui jõudsaste Soomes loomade kinnitamiseselts töötab. Meie juures on niisugused seltsid alles ajumiel.

Kaugemalt riigist.

Mõjuw eestpalwe.

Ajalehed teatawad, et Montenegro kuningas olla palunud, et Tarnowskajale armu antaks. Tarnowskaja olla Montenegro kuningaga kaugelt sugulane. Kuningas põhjendada oma palwet selle peale, et lapsukeste käekäik wäga kurb olla, sest et nad oma ema on kaotanud.

Kurlowi ja Kuljadka asi.

Senator Schulgin on oma uurimise Kurlowi, Kuljadko j. t. asjas peatselt lõpetanud. Senator kuulas Kiiewis rohkem kui 20 inimest üle, nende hulgas ka Kiiewi kindluse juhataja, kelle walitsuse all sõjawangihoone seisab, kus Bogrow kinni oli. Ülekuulamine andis palju wäärtuslist materjali, mida sinodi ülemprokurör süüdistamise-akti kokkuseadmisel tarwitab. Senator Schulgin wõttis ka selle iseäralise tähelepanemise alla, kudas Bogrow wõis 30. augustil raudteeduplatsile pääseda, kus mängupoikude ülewaatus oli ja kus Bogrow hulk aega Keisri läheduses wiibis. Ka käis senator teatrit, kus Stolõpin tapeti, lähemalt waatamas. Mitmed tunnistajad kuulati ka ue ja silma all üle.

Wali maru. Arhangelist teatatakse, et wali maru edasi kestab. Murmani lähedal käisid järgmised Wene laewad hukka: „Nikolai“, „Kirill“, „Krassowina“, „Brotnocka“, „Wassili Weliki.“

Kinematograf kirikus. Sak Moskwa waimulikka on küsimuse päewakorrale wõtnud, kas ei wõiks kirikutes, kus waimulikka etteleugemist peetakse, ka kinematografi tarwitusele wõtta. Asja ettewõtjad tahawad esmalt selleks lubasaamise palwega Moskwa metropolidi poole pöörda ja kui sealt luba ei saa, siis sellekohase palwe sinodile anda. Pilte, mis peale pildid tulewad, tuleks altari ette üles tõmmata, nii et seega ka kiriklik mõju weidi wäheneks.

Tööliste elu.

Möldrite koosolek.

Selles lehes seisis hiljuti lühike sõnum Wiljandis 2. sept. ärapeetawa möldrite ülemaalise koosoleku kohta. Koosoleku päewakorras on muu seas ka punkt „tööliste seisukorra parandamine.“

Ei saa kudagi soowi awaldamata jätta, et see päewakorra punkt ka tõsiselt kõne alla tuleks wõtta, sest iseäranis willatööstuse tööliste seisukord maal, willawestites, on enam kui wilets. Mõnel pool kestab töö weel praegugi hommiku kella wiest kuni õhtu kella kümneni, ehk paremal juhtumisel kella 8 — ainult pooletunnilised söögiajad wälja arwatud Willa, lambahigi ja sõnniku-ja õlihaisudega kihwtitatud tööruumides on arusaadawalt sarnane tööpäew rõhuwalt pikk. Toitmine ei ole põllutöölise omast mitte parem, kuna eelpool nimetatud tingimiste juures weskites tööline musta tööd tehes weel päew otsa püsti peab seisma, mis söögiisu ära kaotab. Willaweskid asuwad enamiste maal külades, kus toiduaineid, iseäranis wärsket liha saadawal ei ole.

Siis korteri olud. Ka suuremates tööstusekohtades, kus 6—8 töölist peetakse, on üksainus tuba tööliste jaoks. Seal magatakse, süüakse, seal krääksutab mõni „pillimees“ lõõtspilli, sinnasamasse tuppa tuleb ka mõni tuttaw, kes „topsi“ austab. Kas wõib niisuguses ruumis aset waimliste huwide jaoks leida? Tõeste wäljakannatamata seisukord on neil noortel töölistel, kes edasi püüawad. Kui wahest nimetatud koosolekul „tööliste halwenemisest“ peaks juttu tehtama, nagu nende ridade kirjutaja arwab kuulnud olewat, siis oleks ainukeseks abinõuks eelpoolnimetatud halwenemisepõhjused ära kaotada.

—st.

Teadaandmine trükitöölistele.

Trükitööliste ajakirjas „Neuer Baltischer Buchardeiter“ awaldab trükitööliste ametiühisuse eestseisus järgmise teadaandmise: „Et wiimasel ajal mõned sekeldused ette on tulnud, ja need lähemal järeluurimisel tõeloonu kandnud, mis kergeste rahulisel teel õiendada oleks tulnud, siis kirjutab seltsi eestseisus seltsi liikmetele ette, enne kui nad ühtegi sammu omawoliliselt astuwad, temale igakord juhtunud wõi walitsewatest wolimehe läbi teada anda, wastasel korral ütleb eestseisus ennast igast abiandmisest nendele lahti.“

See teadaandmine ilmus nimetatud ajakirjas Wene, Saksa, Läti ja Eesti keeles.

Tartu kingsepatööliste keskel

walitseb ärew meeleolu edasi. Kingsepatöölise keskmine teenistus on praegu 5—6 rubla nädalas. Kes rohkem teenida tahab, peab tööpäewale ööd abiks wõtma. Magasinide jaoks teewad kingsepad suuremalt jaolt oma kodus, üksteolises ja ühe alaga korteris, tööd, nagu see teatekorjamise lehtede läbi awalikuks tuli. See tuba on siis ühtlasi söögi-, magamise-, elu- ja töötuba, ühtlasi ka saapaliistude ja nahkade alalhoidmise koht ning köök. Töötatakse jagedaste wäliste abi isega ja õpilastega. Wäikene toakene on päewal ja öösel inimesi tungil täis, ja iseäranis talwel, mil õhuwahetus külma pärast takistatud, muutub tua õhk sumbunuks ja otse wäljakannatamatuks, mis pikkamööda enneaegsele surmale wiib. Nüüd, kus ruude, korterite, toiduainete ne. hinnad mitmekordselt kerkinud, palgaolud aga endiseks jäänud, ei saa kingsepatöölised endiste tööandadega kudagi wiisi enam läbi ja sellepärast on nad nõuks wõtnud palkadele lisa nõuda. Olla loota, et tööandjad tööliste õiglastele nõudmistele wabalt wasta tulewad, nii et streigist seekord mööda saadakse.

Päris arusaamataks jääb aga „Postimehe“ tegewiis. Nagu tähendasime eelmises numbris, awaldas „Postimees“ sõnume, et kingsepatöölise ametiühisuse otsustada olewat, kas nüüd kingsepatööliste streiki algada wõi mitte. Nüüd toob „Meie Rastajada“ selle kohta järgmise sõnume: „Tartu kingsepatööliste ametiühisus ei wõta iedakorda tööliste ja tööandjate wahel sekkinud läbirääkimistest mitte osa. Ühisuse esimees imestas, kui kuulis, et „Postimehes“ sarnane sõnum ilmunud. Ametiühisusel ei ole mõttesegi tulnud sarnast küsimust arutamise alla wõtta, ta ei saagi seda teha, sest siis oleks ühisuse tegewus tingimata lõpetatud ja ühisuse tegelased langeksid weel kohtuliku wastutuse alla. Ameteühisuse tegelased näewad „Postimehes“ ilmunud sõnumes prowokatsioni, mis ühisuse tegewuse peale politsei tähelepanemist juhtida tahab.“

See on tõeste raske möödestus. Millega „Postimees“ selle sõnume ilmumist seletab, seda saame ehk kuulda.

Kodumaalt.

Matti. **Harju-Jaanist.** Anijalt. Tulekahju. 21. augustil õhtul kella 9 ajal hakkas süütamise tagajärjel Anijal Oja külas Anija mõisa järel olew Puju mõisa moonaka Koorti maja põlema. Et tuld lõpe märgati, siis jõuti kõik kraam wälja tuua; ka mõisa pritid jõudsid kohale ja tuli summati ära. Majast jäi ainult läbipõlenud seinad järele. Süütamises süüdistatakse ühte naabrerahwast, kes K. naabruses elab. Asja üle tehti protokoll.

P. E. **Abjast.** Naljakas lugu, juhtus neil päewil ühel topsirmastajal, peremehel. Laenud naabri külast ühe rukki seemneks wabe tema, tagasi tulles astunud ta tee ääres L. kõrtsi, kust tubli pealäega ta tunud. Õhtul kodu teel iksunud ta tee äärde maha ja näinud sügawa inimese koorma juures, seda oma wojaks, kes kodunt wastu tulnud, arwates, käsutanud: „Mine aga mine hobusega minema, küll ma järele tulen.“ — Koju jõudes ei ole hobust ja wiljakotta tulkil; ka poeg ei ole kodunt wälja saanud. Hommikul tulnud hobune koju ohjad rüsades kinni seotud, aga kotta wankris ei ole. — Paar päewa hiljem leitud naabri wallast lepikust kotid üles.

P. E. **Hallistest.** Põllumehe ülewaade. Wihm ja wihm, wili mädaneb, waljadel linakuga rad sadadel. Tõuwili on läbisegi alla leikmise. lina leikmine, tulis hea, heina saak wäga hea.

m. **Wiljandimaalt.** Kellele antakse „Holstre“ ja „Pirmastu“ kroonumõisate maad? Selle üle kirjutati waremalt, et need ainult Greeka-õigeusulistele antakse. Sarnane mõte on Balti kroonumaade walitsusel, mida tema ka mõnedele nende palwekirjade peale teada andis. Maakorralduse- ja põllutöö peawalitsus teatab aga hiljuti maapalujatele nende palwekirja peale, et need ka wastu wõetud ja saawad Holstre ja Pirmastu kroonumõisate maade jagamise juures tähele pandud. Sellega anti mõista, et maa mitte kõik õigeusulistele ei anta, waid ka luterlustlistele, kuid pannakse sellejuures iga inimese olekut ja eluwiisi tähele.

Hiiumaalt. Keina ministeeriumikool asutamisest ei taha midagi wälja tulla. Nagu teada, tegi Keina walla wolikogu läinud kewadel otsuseks Keinasse kaheklassilist ministeeriumikooli asutada — kahe ärakaotada mõeldawa wallakooli, Kolga ja Rebasjelja asemele. Koolimaja ehitamine ühes kooli kütte ja walgustuse murestemisega oleks walla hooleks jäänud, kuna walitsus kooli mööbli ja õpeabinõud muretsenud ja koolikopetajate (3) palgad maksnud ning ka majaehitamise kulust poole oma kanda wõtnud oleks. Koolimaja arwati ümarguselt umbes 15.000 rbl. maksma minewat. Et aga paljude wallameeste käed hiljutiste kohaostudega koormawalt seotud ja aeg sellepärast suurema kulukandmise pealewõtmiseks kaugeltki kohane polnud, saadeti aasta lõpupoole kubernerile palwekiri, et walda koolimaja ehitamist kolmeks aastaks edasi lükata lubataks. Palwe jäeti tähelepanemata ja pandi wallawalitsusele pealegi süüdame peale eeltöödega rutata katudo, sest et aeg headel tingimistel walitsuse käest laenusaamiseks kõige kohasem olla. Oli weel selle asjaolu peale tähendatud, et koolikaks arwatawaste ameilisel teel wõerandaba tulla ja see kaunis palju aega wõtwat. Ometi ei suudetud sellega asja edasi wiia, sest wolikogu oli terwe kawatsuse kohta kahtlema löönud ning lõpetas käesolewal kuul asja sellega, et ta enam ministeeriumikooli asutamisest sootuks ära ütles. Kratagamemit maha ietud lepinguit põhjendatakse ühelt poolt walla waranduslike seawmiega, mis sarnast kulurikast ettewõtet läbi wiimast takistab, nagu ministeeriumikooli maja ehitamine seda oleks, ning teiselt ei suutwat kawatsetud uus kool kaotada tahetawate wallakoolide — Kolga ja Rebasielja ringkonda käiwaid koolilapsi, keda arw aastas 120—130 ulatab, ewelesse ära mahutada. Kas aga terwe lugu sellega lõpuni lauldud on, tuleb alles ära oodata.

— **Renti juurde.** Kasiari neljale rendikohale ontulewa järiwaewal arwates renti juurde pandud, 20 rbl. igaühele. Kas kohade sissetulekud tõeste niiwõrt kaswanud ja rendikõrgendus tingimata tarwiline on, see jääb muidugi ainult mõisawalitsuse otsida. Oiga weel seldud, et need 4 kohta amuleid rendikohad Kasiari 30 talukohast on. Teised on päriseks ära müüdud. Esimene kohtoeti 1898. a. Suurem hulk tehti müüdi tunamulla ära. Ostmine sündis mõisnikkude kreditkasiu abil. Wäinud aastal on mitmed mehed endi wõla põlluwanka üle wiia laskund.

Pärnu elu ülewaade.

Ikr. Augustikuu, iseäranis käesolewad päewad on pärnlaste ballisse igapäewinusesse mõndawidi ärewat meeleolu ja huwitust toonud. Esimene löök, mis nagu hoop iseteguusesse oli ja kõik Pärnu elanikud sihewile ajas, oli kõhutõbi. Kui suur tabed mõju õieti linnas üleüldse on ja kui wäga sealt sarima peab, sellest ei tea Pärnu elanikud peale kuulujuttude ja mõnede ajalehtedesse peasenud sumajuhtumiste mitte midagi. Puudub igasugune awalikkus asja seisukorra ule, mis meeli rahustaks. Ikesi Kodiseltsi pani oma ruumides kõnekoosoleku toime, kus Dr. S. Talwik seletust andis, „mis asi see kõhutõbi õieti on ja mis taudi awalikustamisel teha — ja see on kõik. Aruandeid tõbe seisukorra üle, mis õieti linnaameti terwishoiu-komisjoni esimene ülesanne praegusel ruhul oleks pidanud olema, ootad asjata. Wõi mis awaliku aruanne seal tarwis, ehk ka siis näed, kui sa kõhutõbesse haigeks jääd!

Kuid ilma kajuta pole see kaduwusesse pärnlaste elus mitte jäänud, sa on omast kohast isegi mõnuiaks illinawilguks linnawolikogu walimisteks liikumistöö teha, olgugi, et walimisteni weel aasta aega on. Materjali selleks on praegu küllalt. Wõtame näituseks järgmise loo:

Linnaarst Dr. Hermann, kellel omal supelusasutuse sanatorium on, oli algawa taudi puhul südame rindu wõtnud ja linna terwishoiu-komisjonile märgukirja ühes sanitaarsete seletustega komisjoni istumisel, milles ta omma tunnud õhu ja jõewee solkimise peale, mida Waldhofi wabrik igapäew tarda saadab tähelepanemise pahid ja selgelt teeb, et see praegusel tõbehoojal kardetawaks wõib saada. Komisjoni liige suurkaupmees Amende tõttas aga kohe teatama, et tema erawiisil juba selle asja pärast Waldhofiga läbirääkimises olla olnud. Nimelt tahab wabrik ise jõe puhtahoidmiseks sammusid astuda ja jõkke selleks palju ehitada, mis wee kiiremalt woolama sunniks ja nii solgi rutem merde uhuks. Muidugi järne awwäärilise kõneleja selle ütlemata, et wabrik nimetatud palju sellepärast kawatseb teha, et solgiwett ära hoida, kui see mere ääres ruhul mööda jõge werist maad üleniale saab ujutud, kus ta wabriku weewõtmise torudesse tungib. Nii siis esimesed toones oma pärast, aga mitte, et seewee solkimist järele jätta. Kuid ele — salsed teewad ja salajad jäawad — asi lõppes sellega. Linnas liiguwad kuulujutud, et sõduriherra wõinud oma mõjuwusjad, mis ta isegi kubermangu arstiwalitsusele saanud, kõik tagasi. Muidugi padid selleks mõjuwad põhjused olema, mis aga iseloomulik karakteriseeriwaks näituseks Saksa seltskonna elust on, kudas üksikud mõjumehed talitawad, kelle alla ennast terwe linnland, olgugi wabalt kodanikust nimetud, siseti paenuma. Kuid praegu ei taha seda teades weel õieti ustuda.

Pärnu linnaisade tegewus hakkab oma tagajärgi awaldama. Suwituskoha asutamiseks kulunud suuri summasid ja oli loota, et sellest linna elanikkudele majandusliselt alal tulewikus wäärtust on. Sealjuures aga pääri üksikute mõjumeeste sidemete pärast Waldhofi wabrikuga seda suuri tõeasja maha jalga, et wabrik oma solgiwee jõkke laskmisega ja lõkastamasajawate gaasidega suitsu õhku puhumisega suwituskoha wäärtust alandab — seda koguni ära rüwetada wõib, nagu tänawune supelwõeraste wähene arw seda näitab. Aga noh, selle peale oleks wõinud ju ka käega lüüa — wõi kõik linnad suwituskohadest elawad, Pärnu wõib ju ka tööstuse- ja sadamalinn olla. Kuid ka siin on oma warjuküljed.

Sõbraliku wahekorra pärast Waldhofi wabriku ja linnawalitsuse wahel — muuks ei mõista seda nimetada — on kõik sündiad maalahmakad ja kohad pea terwel Pärnu jõe pahemal kaldal kuni Sindi lodjani wabriku käes all. Sellega wõib oletada, et Waldhof, Pärnu tööstuse a ja o on, sest jõe parempoolsel kaldal ei saa praegu tööstuse ettewõtete alla kindla silla ja raudtee puuduisel tarwitada, wähemalt paistab see Waldhofi saagihimust plaanideahnusest wälja. Et sarnane tegewus linnaisade poolt linna kaindele olewikus kui ka tulewikus häwitaw on, kinnitab awaliku arwamise ühemeelne otsus.

Nii ei ole praegu weel miskit põhjust arwata, et Pärnu ennast suwituskohast täieste lahti wõiks ütelda. Ka linnaamet isegi näib selles arwamises olewat, sest supelusepark suurendatakse iga aasta

edast. Neil põhjustel ongi iseäranis tänawu Waldhofi solgiwee küsimus aut hoogu wõtnud. Muidugi mitte linnawalitsuses; tema waatab, nagu enne, asja peale mahasalgawalt.

Dr. Hermann awaldas Pärnu Saksa lehes oma uurimiste üle, mis ta tänawu Pärnu jões muulidest kuni ülewale Waldhofi Rein-jõe suuni oli ette wõtnud, kirja. Tema lõpuotsus oli, et Pärnu jõgi tulewikus weel hirmsamine haisema hakkab, sest jõe põhja katab praegu paks mudakord, mis ikka paksemaks läheb, sest et seda weewoolud enam ära ei jõua uhtuda.

Huwitaw on linnapea Brackmanni kaitsekiri, mis ta „Meie Kodumaas" awaldas, kus ta peaasjalikult nende süüdistuste wastu sõdib, nagu saaks tema wabrikult kõigi „heategude" eest tasu. Tema olewat küll osanik kuid saadud osakaju minewat kõik linna kassasse heategewaks otstarbeks. Ka Saksa seltsile olewat ta iga aasta raha annetanud. Selle eest aga, et ta wabriku nõukogus liige on, ei saawat ta mingisugust sissetulekut. Sarnased jutud tema kohta olewat kõik häbemata wale ja laim ja tulewasteks walimisteks sakslastewastaste poolt tehtud. Muidu aga jättis „kaitsekiri" selle küsimuse, kas linna kaiud tõeste wabriku kasuks kannatawad õiendamata. Üleüldiselt oli aga huwitaw see asjaolu, et see esimene juhtumine oli, kus linnaisad awalikult oma kaitseks wälja astusid.

Igatahes on aga tänawune palaw suwi, mis solgitud jõe iseäranis koledaste haisema pani, wõitlusele sedawõrt hoogu andnud, et kõiksugused mahasalgamised enam hästi ei taha aidata. Sellepärast oli 24. skp. linna terwishoiukomisjonis jälle koosolek, kuhu peale linna arsti Dr. Hermanni ka kreisiarst Dr. Krüger, maakonnaarst ja linnapristaw olid kutsutud. Koosolekul otsustatud Waldhofi wabrikule ette panna, et ta oma solgiwee asjus abinõusid otsiks, et see mitte jõge ja ühes sellega ka lahe wett ei rüwetaks.

Selle otsusega on nüüd aastate järele Pärnu linna esitus ometi kord awalikult tõendanud, et jutud Pärnu jõe ja lahe wee solkimisest ja õhu rikkumisest mitte alatud „laimujutud" ei ole, waid sakrid kuritööst rahwa terwise ja linna majanduse wastu.

Kudas waatab laialine walijate hulk sarnase tegewuse peale? Kaebatakse kallite aegade üle ja sünnatakse olusid, kuid tähtis tegur — omawalitsus — on kahe silma wahele jäetud. Kahel wiimasel walimisel on uuenduste nõudjad wälja astunud, kuid igakord wähemusesse jäänud. Wiimasel korral koguni sellepärast, et sakslased enne jutud wälja teinud, nagu paneks uuendusenõudjad pukki saamise puhul õllepoed ja trahterid kinni, kartes et nende majad siis tühjaks jääwad andnud kahjukartjad oma healed sakslastele. Igatahes tõendus pessimistlisele arwamisele, nagu ei peaks edumeelsus Pärnu omawalitsuses sellepärast wõidule, et laialine Eesti walijate hulk Pärnus weel liig arusaamata on. Kas tulewastel walimistel, see on tulewa aasta sügisel, see arwamine ennast muuta laseb, näitab muidugi asjakäik, sest sakslaste suureit enamusest Pärnus ei ole juttugi, olgugi et nad majade eluaegseks tarwitamiseks andmisega 30 healt omale juurde olewat wõitnud.

Seltsielu.

ll **Kolga-Jaani Põllumeesteseltsi lawsolek** peeti 26. augustil ära. Esimese kõne maakarjatõust pidas kontrollassistent Kont. Kõne sünnitas elawat mõttetewahetust. Waliti iga külasse üks komisjoni liige, kes ühes assistendiga järel waatab, kus maa tõugu loomi weel on, millest komisjon siis Tartusse teatab. Teise kõne rehepeksuühisusest pidas W. Allik. Kõneleja soowitas mitu rehepeksuühisust käima panna ja umbes 4 hobusejõulist rehepeksumasinat osta. Pikemaks asja läbikaalumiseks waliti wiieliikmeline komisjon, kes sellekohasid eeltöösid teeb.

Wiljandi Eesti Põllumeesteseltsi koosolekule, mis 26. aug. ära peeti, oli wähe liikmeid ilmunud. Abiesimees A. Loorits kõneleb pikemalt, kudas Aleksandri põllutöökooli asutamisega lugu, mis põhjuskirja kinnitamist takistawat ja kudas seda muuta tuleb. Keeleküsimus olla kõige tähtsam, mis tahtsiseks tuleb jätta, et selles pärast muutust ette wõtta saadaks. Koosolek awaldab muudatuste kohta nõusolemist ja annab seltsi asemikule luba, ühes teiste Põllumeesteseltside asemikkudega muudatusi ettewõtta.

Seltsi tarwis olewat eestseisusele kohuseks tehja, edaspidi asju nii korraldada, et mitte sarnased nähtusi juhtuda ei wõiks, nagu 26. augustil, kus neiu Mälbergi juhatusel ühenädalane majapidamise- ja keedukursus pidi awatama, millest aga rahwale kuulutuste läbi mingisugused teateid ei antud.

Saaremaa Põllumeesteseltsis kawatseb tulewal talwel põllutöökursusi ära pidada. Seltsil on Leisil ka haruselts asumas.

Tallinnast.

b. **Linna elektrijaam hakkab** wist 1. detsembrist tööle; kuni selle ajani on lubanud praegune Scheibe keskjaam weel elektrit muretseda.

a. **Uus suurem petroleumiladu Tallinnas.** Tööstuse- ja kaubandusühisus „Masut" asutab enesele Tallinnas Wiljandi walsali juures suurema petroleumiladu ja ehitab suure rauast reserwuari, mis enesesse 15.000 puuda petroleumit mahutab. Ehitusega on juba peale alatud; nowembrikuus juba tahetakse ladu awada. Uue ladu asukoht on Narwa maantee ja Nobeli petroleumiladu wahekohas.

Hobusteostmine Eesti näitusel. Pühapäewal ostsid suurtükiwäe ohwitserid Tallinna Eesti näitusel mitugi head hobust ära.

Näitusekäijate arw Tallinna Eesti näitusel. Nüüd on näitusekäijate kohta lõpulikud ja kindlad teated kokku wõetud: Maksuga piletiga käis:

laupäewal	1053
pühapäewal	27.125
esmaspäewal	4386
teisipäewal	2826
Kokku	35 390

Maksuta waatajaid käis terwel näituse-ajal:

seltsitegelasi ja wäljapanijaid	2410
koolikaswandikka	1149
Kokku	3559

Seega oli üleüldine waatamaskäijate arw 38.949. Tartu Eesti näitusel oli waatamaskäijate arw tänawu ligi 29.000.

z. **Kinematografilised üleswõtted näituseplatsil.** Tänawusel näitusel on kaks kinematografi-äri, teiste hulgas ka kuulus Pathe, üleswõtteid teinud. Näitusest walmistatakse üks terwe pildijärk, sellekohane lint on umbes 500 meetrit pikk.

* **Tähtis annetus Eestimaa Põllumeeste Keskseltsile.** Nagu kuulda, on Joh. Zirk „Laane-Teppo" kohaomanik Wõnnu-Kastnalt oma miimesugused katsete wäljapanekud, tahwlid ja seletuskirjad, mis tänawusel näitusel üleüldist tähelepanemist äratasid ja esimese auhinna said, Eestimaa Põllumeeste Keskseltsile kinkinud. Ka paar teist tähtsamat wäljapanekut on Keskselts omale saanud.

Tallinna Eesti näitus.

Maaparandus ja põllupidamine

on kahtlemata need osakonnad, mis meie juures kõige esiteks edu märgata lasewad. Kui mõne aasta eest peaasjalikult ainult wäljawalitsetud terawiljawihud ja kartulisordid näitusel aset leidsid, siis kiiwad nüüd loomatoidujuurikad ja põlluhein seal juba ülewõimu oma kätte põllukaswud, mida kaswaw karjakaswatus tarwitab. Meie teame, kui umbusklikult esimesi raba- ja sooharimise katseid wastu wõeti. „Mis ta nüüd oma rahast tühja kanarpiku sisse matab", kõneles terwe küla pead wangutades, kui esimesed peremehed rabasid kraawitama ja üles raiuma hakkasid. Aga waadake nüüd: Waikna wallast üksi on 6 meest oma maaparanduse katsetega näitusele tulnud. Ja kui juba ühes wallas kuus talu leidub, kes wõitlusest osa julgewad wõtta, kui palju ei ole seal siis neid, kes sellest [illegible] endid esialgu kõrwale hoiawad.

Ka näituse korraldajad ja auhinnamõistjad näiwad sellest aru saama, missugune mõjuga maaparanduse ja katsete töösid maal tehtakse, sest auhindadega ei oldud nendes jaoskondades täie siguga mitte just kitsi ümber käidud. Esimese auhinna saajate hulgast nimetame mõnda meest: G. Tulmin Teenuse „Najalt" uue maa parandusetööd ja wäetiskatsed; K. Tonkmann Waikna „Kaldapealselt" sooharimisetööd, ceelplaanid ja külwikorratabeli; K. Reindorf Waikna „Põllist" külwikorratabelid ja teisapõlluharimine, J. Ploompuu „Koirjärwelt" soomaa ülesharimine ja kogu soomaas kaswatatud põlluwiljasid.

Maalri tööstus.

See osakond on õige wäheste wäljapanijate poolt esitatud.

Tähelepanemist äratasid peaasjalikult K. A. Wahtriku (Tall.) tapedi-imitatsioni (järelaimamise) tööd. See dekoratsionimaalimise tööharu on meil täieste uus ja tundmata, wõi ja maal aga laialt tarwitusel. Ei ole tarwis se nu tapitseerida, sest tapeet ei ole mitmeti praktikalist. Tapeedi asemel wärwitakse krohwitud sein nõnda ära, et eemalt waadates seina tapeediga löödud arwad olewat. Sarnast wärwimist toimetatakse iseäraliste sellekohaste riistade abil, nii et niisugune kunstlik „tapeet" paberist tapeedist kallimaks ei lähe. Nagu wäljapandud mustritest näha oli, wõib sarnase wärwimise wõi „tapitseerimise" juures kõiksugu tapeedimustrid järele aimata. Olgu siinjuures tähendatud, et hr. Wahtrik toadekoratsionmaalimist ja muid maalimiseharusid wäljamaal õppimas on käinud. Tallinnas on juba mõnes uueste ehitatud majas ülemalkirjeldatud „tapitseerimise" wiis tarwitusele wõetud.

J. M. Kaskin Narwast oli tinsa klaassildi ja õige hästi õnnestanud õliwärwi koopiaid piltidest wälja pannud.

Korraitult ja puhtalt olid ka Landmanni lakeerimisetööd tehtud.

W. Berendst (Tartust) wäljapanekute kogust olid kõige huwitawamad klaasist aurahad.

Wäljaõmblemine ja näputöö.

Paljudel ei näi töö juures mingit süsteemi (kui nii näputöö kohta ütelda wõib), põhjusmõtet olewat. Kus nende käest: mis on nende tööde iseäralik omadus? Mida nad oma tööga on näidata tahtnud, missugust eeskuju anda? Siis imestawad nad selle üle.

Lahku läheb selle poolest majapidamisekooli juhatajanna pr. M. Raamoti (Sahkapuult, Tartum.) õpilaste näputööde kogu. Pr. Raamoti põhjusmõte on lihtsaid, hinna poolest talurahwale kättesaadawaid ja talurahwa jaoks wastupidawuse poolest kõlbulikka asju walmistada, pr. R. kool on perenaiste ettewalmistamiseks asutatud, lihtsuse juures on aga peent maitset tähele pandud. Seda wõis wäljapandud akna-eesriietest, waipadest j. m. näha. Huwitawad olid õpilaste harjutused wärwide kokkuseadmises.

Pr Weinbergi (Tallinnast) wähesed wäljawalitud tööd (warem 7 auhinda saanud) olid ka nähtawaste põhjusmõtte järele walmistatud: lihtsus ja peen maitse. Waipade wäljaõmbluste mustrid olid moodsad, wähejoonelised.

Pr. Luik-Pähmanni kunstkäsitöökooli wäljapanekute juures wõib kiitwalt seda nimetada, et seal applikatsiontöödes waipade mustriteks ained Eestist on wõetud (Pirita waremed, maikuu öö jne.) Õpilaste katsed õliwärwidega maalimises olid hästi õnnestanud (kui tähele panna, et neid kunstkäsitöökooli õpilased olid maalinud) Ka Helios wärwidega maalitud käterätikuid wõiks nimetada.

Kudumisetöö.

Kudumisetöösid on näitusel õige rohkeste, terwe ring piramidisid. Enamaste on need meesterahwa ülikonna- ja palituriided.

Kõige suurem kogu kangaid on A. Palmi kudumisetöökoja poolt wälja pandud. Ülikonna- ja palituriided on haruldase tugewusega ja wastupidawusega, nii et lootust ei ole neid ära pidada.

Niisama tugewad on pr. Simmi walmistatud kangad, mis juba mitmel korral kuldaurahasid saanud.

Palmi ja Simmi tööd kuuluwad kangrutööstuse saaduste hulka. Kodus walmistatud kudumisetöödest tahaksin kõige pealt Mathilde Einholmi linastest lõngadest kujutud ja metsawärwidega wärwitud asju nimetada. Kudumisetööde juurde oliwad metsawärwide proowid lisatud. Tööde eest on juba paar korda 1 auhind antud.

Ilusaid kangaid oli wälja pandud A. Schiffert (Wiljandist) ja L. Kepniku poolt (Karistest). Mõlemad on waremine kümned korrad auhindasid saanud.

Kodus walmistatud riided on üleüldiselt head ja käiwad wabriku riidest wastupidawuse poolest kaugelt üle. Ainult mustrite ja peene maitse poolest jääwad nad taha, mispärast neid ka linnainimene, kes toredust armastab, tarwitada ei taha.

Üleüldiselt jätawad preegu kangad hulli mulje järele.

Enam peenet maitset, enam julgust ja osawust wärwide tarwitamises.

Piimatalituse osakond.

Selles osakonnas on 17 wäljapanija poolt wõid, juustu, hapukoort ja ühe wäljapanija poolt ka weel kaseiini. Et wäljapanijaid saadusi wähemal hulgal näha toonud, siis ei sunda see osakond weel silma mangistada. Wäljapanijate hulgas on ka mitmed piimatalituse ühisused, nii Rõngu, Nuumelunda, Kambja ja Abja ühisus. Kolm esimest said wõi eest 1 auhinnad, wiimane II auhinna, Kambja ühisuse wõi tunnistati koguni kuldauraha wääriliseks. Peale selle sai weel esimese auhinna Piimetkast Krügeri piimatalituse asemik J. Mägi Tallinnas lauawõi ja koorejuustu eest.

Piimatalituse riistu olid Tallinna Majanduse-ühisus, Kristjan Saar Tallinnast ja Chr. Rotermanni kaubamaja wälja pannud; Inglise kristal wõisoola oli Tallinna Kaupmeesteühisuse „Abi" poolt.

Kralt algasid Eesti põllumeesteseltsid oma näitusi. Ja weel kõik mäletawad, missugune kuju üleüldiselt meie waremastel näitustel oli. Seal püüti peaasjalikult imeasju näidata. Kõik, mis kudagi weider ehk ime leitt olewat, seda wiidi näitusele. Taluporgade jõukuse kaswamisega muutusid näitused oma siis ja kawa poolest: imeasjade näitamise juurest jõuti rehepeksumasinate ja kooluimasinate katsete juurde. Ja nüüd ilmuwad juba tabelid näitustele, mis arwusid Eesti jõulama rahwaklassi edenemisest sisaldawad. Seal on tabelid meie wastastika krediitühisuste kohta, mis näitab, kui palju meil raha ühisustesse kogutud on. Esimese krediitühisuse asutamisest saadik kuni 1911. a. oli liikmemaksude suurus krediitühisustes järgmine: 1905. a. 28.000 r., 1906. a. — 61.000 r., 1907. a. — 143.000 r., 1908. a. — 221.000 r., 1909. a. — 513.000 r., 1910. — 475.000 r. ja 1911. a. — 903.000 r.

Hoiusummade kaswamine: 1905. a. oli krediitühisustes hoiu peal 202.000 r., 1906. a. — 379.000 r., 1907. a. — 878.000 r., 1908. a. — 1.566.000 r., 1909. a. — 2.588.000 r., 1910. a. — 4.214.000 r. ja 1911. a. — 6.541.000 rbl.

Laenude kaswamine: 1905. a. anti krediitühisustest laenudeks 295.000 r., 1906. a. — 389.000 r., 1907. a. — 993.000 r., 1908. a. — 1.656.000 r., 1909. a. — 2.765.000 r., 1910. a. — 4.392.000 r. ja 1911. a. — 7.539.000 rbl.

Krediitühisuste ärijõu kaswamine samadel aastatel: 259.000, 497.000, 1.155.000, 1.932.000, 3.162.000, 5.180.000 ja 8.781.000 rbl.

Meie krediitühisused asutati järgmistel aastatel Tartus ja Walgas 1905. a., Tallinnas ja Wiljandis 1907. a., Pärnus 1908. a., Põltsamaal ja Peterburis 1910. a., Rakweres ja Paides 1911. a., Mustweel, Haapsalus ja Narwas 1912. a.

Põllutööriistade ja jõumasinate osakond

ei paku midagi uut. Needsamad ärid, mis minewal aastal, needsamad masinad — mõni üksik uudisasi wälja arwatud — ja peaaegu ka needsamad auhinnad. Wiegand, 1 auhind naftamotor „Russi" eest; Tallinna Eesti Majandusühisus, 1 auhind kogu wäljapaneku eest jne.

Sepp G. Adelbert Orrisaare Wadjalt oli uudisasjadena kolm kartulimuldamisesahka näitusele toonud. Sahad kaiswad osalt meie wana harkadra järel aimata, kuid hõlmad, mida reguleerida wõib, teewad tema ka wagajamiseks ja hädakorral isegi seemne sissekündmiseks kõlbulikuks. Näituse lõpuks olid sahad, mis esimese auhinna said, kõik juba ära müüdud. Ei näituse ajal mõne suurärimehe asemiku poolt sahkadest joonistusi wõetud, siis kardab mees, et neid järeltegema hakatakse. G. Adelbert tahab oma sahkade peale patendi wõtta. Ka sepp J. Enoki sahad Kunjalust, mis teise auhinna said on tõenduseks, et „Sakjamaa" sahkade walmistamine meie külasseppadel enam üle jõu ei käi. Oma ülesleidustega äratasid Haimre mõisa walitseja J. Rahwder, loomatoidujuurikate seemne käsikülwimasin (III auhind) ja M. Larke Tallinnast wiljakuiwatamise- ja puhastamiseaparat (III auhind) nii mõnegi põllumehe tähelepanemist. Muidu oli tähendatud osakondades wäljapanekuid rohkeste, sest üksi jõumasinate arw ulatas üle kahekümne.

Koerakaswatus ja jahipidamine.

Tänawusele näitusele oli rohkeste jahi- ja ka teisi koeri toodud. Paljud olid head tõugu jahikoerad, mis jahimeestele waatlemiseks päris lõbu sünnitasid.

Jahipidamine on meie külades aga sedawõrt kõrwaline asi, et temaga harwa ja siiski sagedaste salamahti tegemist tehtakse, sest on ju jahiõigus suuremalt osalt ainult Balti parunite käes. Paljudest asjadest, mille kohta neil eesõigus, on ka jahipidamine üheks nende „ajalooliseks eesõiguseks."

Sellepärast on ka arusaadaw, et jahipidamise osakond näitusel wõrdlemisi wähe tähelepanemist leiab.

Mereasjandus.

Mereasjanduse osakond hiilgas oma tühjusega ja tühisusega. Paar laewamudelit — õigem: „mängulaewa" — mis küll wist ainult poisijõmbskaid huwitada wõisid, paar paadimotori O. Eggersi poolt (arwatawaste nende asemel, mis Schmidt ja Co. poolt üles antud, aga wälja panemata jäetud olid), üks eerupaat, kah Eggersi töökojast, mis oma hinnaga (180 rbl.) igaühel sõudespordi tahtmise ära ajab — ja see oli kõik. Kas tõeste peaks Eesti mereasjandus nii wiletsal järjel olema, et ta nende wäljapanekutega on esitatud?

Muusikariistad.

Selle nime all leidus ainult üks wäljapanek: kogu postpaberit ja kirjaümbrika Kos. Haaria paberiwabrikust (Soomest). Wabrik on Amsterdamis kuldauraha ja „Grand Prix'i" saanud, kuid meil on wist nõuded paberi kohta kõrgemad, sellepärast pidi ta siin ainult II auhinnaga leppima. Oeldagu siis weel, et Tallinna näitusel kerge on kõrgemaid auhindu saada.

Päewapildistööstus ja tsinkografia.

Päewapilta oli wähem kui minewal aastal. Wälja oli tulnud ainult A. Jurich, kellele auhinnamõistjad ta kogu eest wägise I auhinna anda tahtnud. Kuid Jurich arwab ennast oma tööalal wäljaspool wõistlust seiswat ning lükanud auhinna tagasi. Wäljapandud kogu oli huwitaw ning laskis [illegible], et töökojal hulk hoolsat ja edurikast tööd selja taga on.

Kinematografikontor 9. Stefan (Riiast) oli kogu kinematografi-aparatisid, kinematografi tarbeasju ja filmisid wälja pannud. Sai wist I auhinna. Wäljapanija improwiseeris paar korda sealsamas wäikse kinematografi i. o. seadis umbes ruutsülma suuruse ekrani üles ja pildid muud kui woolasid. Publikumi oli igal korral küllalt.

Tsinkograf L. Sulzer (Tallinnast) oli kogu klišeesid toonud. Juurdelisatud piltide järele arwates tuleb tööd kõigiti heaks kiita nii et I auhind mitte üleaurne ei olnud.

Kunst ja kunstkäsitöö.

Selles osakonnas seis esimesel paigal muidugi Weizenbergi raiendite kogu. Ilma et neid arwustama hakata — selleks ei ole põllu ja käsitööõnäituse ülewaade küllalt paras pail — tahaks ainult weel kord meelde tuletada, et kas ei peaks tulewane Tallinna linna muuseum ka mõned Weizenbergi m a r m o r i k u j u d omandama. Ainult kipsikujudest muuseumi raiendilekogu kokku seadida, see annaks wististe liig ühetoonilise pildi ja oleks liig wahe soiud.

Maalitööd oli hulk, kõik enamaste noorte ja algajate omad. Erandiks olid ainult T. Reismanni (Tallinnast) portre'anwaast maalitööd, kogu portretons ja matoliia asju ning kunstiliselt wäljaõigatud puutööde kogu. Need awaldawad annet ja head kunstilist haridust, sellepärast I auhind.

Eesti Rahwa Museum oli kogu wanu asju oma wiimasest korjandusest (iseäranis Setumaalt ja saartelt) wälja pannud. Sai I auhinna.

Segateated.

Wene-Prantsuse sõja mälestus waldades. Nagu teada, pärisi komisjaride kaudu wallawalitsustelt järele, mida need isamaasõja mälestuseks kawatsewad teha. Sellepeale wastasid suurem jagu waldasid juubelipäewal pidustusi toime panna lubades, mille programmi nad kokku seadsid ja komisjari kaudu kubernerile saatsid. Nende seas palusid ka mõned põllutöökoolide awamist kroonu kulul. Nüüd teatab, nagu „Post." kuuleb Rapla jaoskonna komisjar wallawalitsusele, et pidustuste programmid kõik kuberneri poolt kinnitatud on, kuna koolide awamise palwed tähelepanemata on jäetud.

Hoiatuseks meremeestele. Backofeni ja Steinorti tuletornide wahel Kura rannas on weolaew „Borga" 16. aug. öösel kaks ujuwat sõjalaewade märklaudu (20-tonnilised) ära kaotanud. Märklauad on madalad, õige tõwad ja wõiwad kokkupõrkamisel suure õnnetuse sünnitajaks olla. „Lääi."

Ära korjatud. Ajakirjade „Staraja Russ'i" ja „Mahi" wiimased numbrid on ära korjatud. Toimetajad wõetakse kohtulikule wastutusele.

Uus ühisus. Sangaste-Kurewere põllutöömasinate ja -riistade ühisuse põhjuskiri on põllutöö peawalitsuse poolt kinnitatud.

Eesti madrus põhjanaba reisile. Kapten Sedowil on põhjanaba reisile ka üks eestlane kaasas. Nagu näha, on wiimane Sedowi suur usaldusmees, sest ta on üks neist kahest madrusest, keda Sedow nabale kaasa wõtab.

„Arhangelsk" toob wäikese kirjelduse nende nelja reisija üle, kes Franz Josefi maalt põhjanabale sõidawad. Pikemalt Sedowi enese ja tema kaaslase geografiateadlase Wiise elukoo juures peatades, kirjutab ta Eesti madruse kohta järgmiselt: „Üks madrus — Johann Tammissaar, eestlane, on 34 aastat wana. Ta on tumeda näowärwiga; päris Mongoli tõupuus. Tugew tüse kehaehitus: weidi hoolimata, aga wõiduikas olek. Pealt näha on ta pealiskaudsem, kui ta seltsimees madrus Linkin, aga seda suurem on tema wahwus ja Sedowpoolehoidmine.

Tammissaar on Baltimaalt Pärnu linnast pärit. Esiteks sõitis ta Baltimerel, siis kaugel Idas ja wiimaks wõttis ta kapten Sedowi „Nowaja Semlja" ekspeditsionist osa.

„Pwl."

ch. **Kroonumetsa müümine.** Wõru metsajaoskonnast on käesolewal aastal järgmistel tähtpäewadel:

W õ r u m a a k o n n a s t: Raja, Juuriku, Kudaja, Liiwa, Kindsaare, Wellamäe, Zolgu ja Kana metsadest 849.72 rbl. wäärtuses Wõru maakonna politseis 10. septembril;

T a r t u m a a k o n n a s: Ora, Elwa, Madise, Illi, Tigase ja Rebase metsadest 32076 rbl. wäärtuses Tartu maakonna politseis. 3. oktobril.

m. **Hobusid on Wiljandimaal, nagu wiimasel ülelugemisel selgus, 24.808.**

d **„Praasjad."** Liiwimaa landratikollegium saatis minewal aastal wallawalitsustele ringkirja, milles ta talu ostmise ja ümberkirjutamise asjus teate awaldas, et niisugusel korral landratikollegiumist iseäraline tunnistus tuleb wõtta krepostijaoskonda ettenäitamiseks ja et selle tunnistuse kättesaamiseks umbes kaks rubla kulu tuleb kanda. Ka're walla walitsus kuulutas sellest kellegi Kurele, kes talu poja nime peale tahtis kirjutada, ja wiimane muretses enesele tähendatud tunnistuse, aga Tartu-Wõru krepostijaoskonnas oli see üleartuseks tunnistatud ja ei wõetud seda wastu. Kahjusaaja nurisemise peale, et wallawalitsus talle ilmaaegseid tõkkeid ja kulusid tegewat, pööras Aakre walla-walitsus Tartu 2. jaoskonna talurahwa-asjade komisjari poole palwega ära seletada, kust poolt niisugune segadus tuleb. Komisjar nõudis asja kohta mitmelt poolt seletust ja tagajärg oli wiimaks niisugune, et wallawalitsuse käest oma korda seletust hakati nõudma, kudas tema tohtis oma ülemuse poole eraasjadega segaduses pöörata, mis peale wallawalitsus seletas, et rahwa teskel wallawalitsuse käskude ja kuulutuste sisse usalduse alalhoidmine mitte e caś ei olewat. Nõndasamuti tunnistati eraasjaks ja nõuti seletust wallawalitsuse kaebtuse asjus telefonide korratuse kohta, mis tee nii hädaohtlikuks tegid, et isegi automobil wõiduwõidul traati otja kinni jäi.

Kõigekõrgemapoolne kingitus. Baltiski diaconile preestrile Jakob Germannile on, nagu „Rish. West." teatab, Kõigekõrgemalt poolt kulduur ketiga kingitud.

Riia õpekonna kurator S. M. Prutschenko tahtwat, nagu „Rig. Ztg." teatab, senise koha maha jätta ja oma kandidaturi riigiwolikoguse wallimiseks mõisnikkude poolt üles seada. Prutshenkol on suured mõisad Nishni-Nowgorodi, Pihkwa ja Woronešhi kubermangudes.

Barklay de Tolly haua peal Helme kihelkonnas Jõgewesti mõisas käisid 26. augustil kaardiwäe korpuse ja wiie polgu saatkonnad kindral Potockiga eesotsas. Kaardiwäe korpuse nimel pani kindral Potocki kuldse mälestusraha Aleksander I kujuga hauale. Seda mälestuseraha on ainult kaks eksemplari walmistatud, teine nendest kindral Kutusowi haua jaoks. Teised saatkonnad panid hauale pärjasid.

Mut. **Ühisus kinnitatud.** Wõlla Masinatarwitajateühisuse põhjuskiri on Balti kroonumaade peawalitsusest neil päewil kinnitatult tagasi jõudnud.

sn. **Administratiwliselt trahwitud.** Sunduslikste määruste wastu eksimise pärast on Liiwimaa kuberner järgmisi isikuid trahwinud: Parküla walla taluopega Johan Napitsat ilma lubata püssi kandmise pärast 25 rbl. ehk maksujõuetusel 2-nädalase arestiga. Puiatu walla talup. August Lappi 3 rbl. trahwi ehk maksujõuetusel 2 päewase arestiga, ilma lubata jalgrattal sõitmise pärast. Uue-Põltsamaa walla talup. August Simmi 25 rbl. trahwi ehk maksujõuetusel 2-nädalase arestiga, ilma lubata püssi-hoidmise pärast. Teenistusest wabastatud postiametnikku, titularnõunikku Wassili Nikolajewi, tema naist ja Uue-Wornuse walla liiget Jüri Konki, esimest 50 rbl. trahwi ehk maksujõuetusel 2-nädalase arestiga ja kahte wiimast kumbagit 15 rbl. trahwi ehk maksujõuetusel 5-päewase arestiga, sellepärast et nemad Sürgawere mõisa töölisi streigile õhutanud, kuna wiimased, kokku kümmend inimest, tõeste tööd seisma olid jätnud.

Kõhuhaigus maal. Eestimaa maaterwishoiu komisjoni kätte tulnud ülesandmiste järele on 8.—24. augustini s. a. järgmised kõhutõppe jäämise juhtumised ette tulnud: Keilas 1, Joal (Torasmal) 3, Piritai 2, Koštiweres (Parasmäel) 4, Lagedil (Otja p.) 3, Rapla alewis 1, Habineemes (Nõmkülas) 11, Narwa Jufenthalis 7, Jiisakus (Waresmetsas) 1, Sompas 1, Karinas ja Joalas 4. Meiris 1, Kotus 14, Wohnjas (Kärwekülas) 12, Kawos (Pahmas) 7, Warangul 1, Hiiumaal Hanastes 1, Wigalas (Oise-Kaasikul) 1, Kolaweres (Oül) 1. See on kokku 76 juhtumist, millest 6 surmaga on lõppenud. 1. jaanuarist kuni 24. augustini s. a. on üleüldse 224 kõhutõbe juhtumist üles antud. Juulikuuga wõrdlemisi on haigeksjäämiste arw märksa suurenenud. „Rev. Beob."

Eesti Kirjandus nr. VIII on järgmise sisuga ilmunud: J. Kawik: Uus testamendi tõlke wiimane parandus. — W. Grünthal: Eesti asundused lätlaste seas. — J. Semper: Mõnda wõõrakeelelistest sõnadest Eesti keeles. — W. Grünthal: Surnute austus. — Kr. Raud: Rahwas. — Kr. Raud: Seltsidele ja koolimõpetajatele Eesti rahwa museumi poolt.

sn. **Istumised.** Wiljandi kreisi sõjawäekomisjoni istumised on nimetatud järgmiste päewade peale komisjoni ruumides: 13 septembril, 4. oktobril, 22. nowembril ja 13. detsembril.

sn **Kursus.** Kohalik Eesti Põllumeesteselts kawatseb käesolewal aastal teist majapidamisekursust ära pidada. Kursusel õpetatakse peaasjalikult aiasaaduste sissekeetmist ja alalhoidmist, mis kewadel wõimata oli õpetada. Kewadesest kursusest osawõtjad lastakse kursusele maksuta.

Alamate raudteeametnikkude palgaalade parandamisest. Teedeministeerium on otsustanud 1913. aasta augustikuust alamate raudteeametnikkude palkasid kõrgendada. Selleks otstarbeks pidawat 24 miljoni rubla aastas ära kuluma.

u **Rööwimine.** Öösel wastu 28. aug. tungisid Wene turul kolm isikut Johanna Saare kallale ja rööwisid temalt uuri ära. Politsei on juba kurjategija kätte saanud. Need on Aleksander Rahamägi, Bernhard Leckbandt ja Alfel Kukk.

Ühe Peterburi Eesti asunduse wana liikme mälestuste puhul.

XXIX.

Seal on saunikute paar — Muti wanaeit ja taat, esimene küla pesupeseja, teine mõisa karjane ja talwel puunõude meister ja kirikuuste ees kaupleja. Nende lootus on warsti linna Kassisabasse piimapoodi awada, sest sawihurtsik häwitab nende terwist siin kiiremalt, kui „Linda" aktsiate wäärtus kaswab.

...„Jumala õnn, et wana haige mutipaar siit warsti wõib lahkuda ja linna wagusaid mureta päiwi elama minna. Mustade päewade eest on ju hoolitsetud, ei ole lastelt abi waja nurudagi. Raha on linnas intressi peal — koolmeister Rõmmik pani ta sinna. Ta wiis raha — seda oli kaksjada rubla — juba mõne hea aasta eest ühte paika, kus ta mitte ainult kindel ei ole, waid kus ta ka rohkem „sintsisi" tannab, rohkem „kaswab" kui kuskil mujal. Enne oli nodikene mõisnikkude „kribi-kassas" ja sealt makseti ainult 10 rubla aastas. Aga koolmeister, wa' tark, terane poiss, teadis kuue, seitsme aasta eest rääkida, et päris lollus olla, raha mõisnikkude käes pidada, neile kasu saates, kuna Tallinnas üks suur „laewakuntur" olla asutatud, kus kõik herrad sula Eesti mehed on, kes omast käest teadwat, missuguse werise waewaga waene, mõisnikkude poolt piinatud taluinimene oma kopikad on kogunud. See suur „kuntur" soowida kõigi eestlaste raha oma kätte ja tõotada selle eest „sintsisi" maksta, mida ükski kuntur wõi pank wõi kribi-kassa enne ei ole maksnud. Ja iga mees, kes oma raha sinna annab, ka kõige totram Läänemaa talutaat, saada seeläbi isegi üheks kunturiherraks ja peremeheks, kes wõib nõuda ja tahta ja kaasa rääkida, kui palju aga himu on. Iga saunik, iga härjakarjane ja pesunaine, kes aga raha kunturisse on andnud, tohtida linnaisandate seas oma suud pruukida, kui tal oma raha pärast midagi südame peal kipitseb. Ja seda kasu, seda kasu, mis raha seal kunturis toob! Mõne aastaga on kahest sajast kolm, neli, wiis, kuus saba saanud! Ja kui mitte — Muti taat, wõi eitki, wõib koosolekul awalikult nuriseda ja rohkemat nõuda...

Koolmeister Rõmmik on tark mees, ta teab kõik. Ja ta ei peta kedagi, ega räägi walet. Noh, nii ilmatu suuri sintsisid ei ole Muti wanad möödaläinud aastate jooksul küll weel saanud, nagu loota oli, aga 10 rubla asemel ikka oma 14; suured asjad ei edene nii ruttu; tulewik, tulewik — see toob kõik, mis weel puudub — see toob alles rikkust! — Nagu öeldud, oli Muti Matsil kaksjada rubla „Lindasse" saata; aga et ta ka intressid kapitali külge laskis kiita, siis olla, nagu koolmeister ütleb, kolmsada rubla juba täis — iga aasta ikka 14 rubla sintsisid juurde ja tulewikus palju rohkem. Paaril wiimasel aastal on tohtri-rohud palju raha maksnud, ei siis wõinud intressisid sisse jätta. Rõmmik maksis aga raha igakord sõnalausumata wälja. Nõnda pole siis taadil ega eidel asja olnud pikka teed Tallinnasse sõita ja seal awalikult nuriseda. Küllap koolmeister seda ise teeb, kui arwab waja olewat, sest ta reisib ju peaaegu igale koosolekule.

Mis nüüd nendesse juttudesse puutub, mis juba mõnda aastat „Linda" laewakunturi kohta ringi käiwad — pääh, hakka sealt otsa wõi äärt otsima! Üks haugub nii, teine teisite. Koolmeister peab ju teadma, mis ta teeb ja räägib, ja ta räägib, et ärgu Muti wanad midagi kartku — tema seista kõige eest hea, ja kaduma ei pidawat Muti wanade rahast poolt kopikut mitte. Mis paremat panti waja on, kui Kooli-Kristjani aus sõna? Las' nad haukugu ja hirmutagu! Meid kahte waest wanainimest ei hakka keegi petma!

„Kooli-Kristjan näeb aga palju piinawat und neist kahest, waesest wanainimesest, keda keegi ei hakka petma. Nad ongi juba petetud — Kooli-Kristjan petab neid aastatekaupa juba! Praegu waletab Kristjan weel, ta ütleb wanakeste raha alles olewat ja wirgaste intressisid kandwat; tal on ka kindel nõu, ükskõik kudas, seda raha kaotsiminemise eest hoida, teda kord omast taskust tagasi maksta, kõikide kasudega, nagu ta ka mitmastel aastatel omast taskust intressid Muti eidele on tallele pannud"...

Edasi on sauniku poeg Willem Lepp, rätsepp, kes haige ema, nõdrameelse õe ja wiieaastase wenna toitja on. Tal on wäike noorepõlwe korjandus, mida ta kaupluse awamiseks tarwitada mõtleb, et korragi puudusest wälja peaseda.

„...Paraku oli ka tema rahakorjandus Rõmmiku läbi „Lindasse" sattunud. Jällegi Rõmmiku läbi! Polnud ka ime, oli ju koolmeister otse kui „Linda" apostel rahwa seas töötanud, waimustuse tuhinal, mida ajalehtede kiidu- ja joowitamise kära rahwuse puhkemise-aja tõttu ka tema üle kallanud. Ja tema sõna mõjus seda enam rahwa kohta, et ta lugupeetud, kaugelt tuttaw aus ja tark mees oli"...

Ja kui pärast selgub, et raha kadunud on, hakkab ta jooma, joobnult sattub wesih wahele ja saab sandiks.

Kõigi nende hädade süüdlaseks ennast pidades otsustab koolmeister wiimaks, kui enam teist rahahallikat ei näe, wallakassast wiissada rubla wõtta, et sellega Muti eidele ja mõnele teisele kõige hädalisemale nende raha tagasi anda. Ta loodab seda juba mõne päewa pärast tagasi panna wõiwat, sest wenna pruudi rikas isa on suremisel ja kohe peale selle wõiks wend talle joowitawa raha anda.

Külaeitede liiga pealekäiwad nõudmised „krabisewaid rahapaberid, mille peal nii ilus naisterahwakuju on" rahaks ümber wahetada, kiirustawad wiimaks seda otsust. Kuid wenna pruudi isa haigus wenib pikale, enne tuleb wallakassa rewideerimine sillakohtu herra poolt, kes seda järgmise otsusega Rõmmiku üle lõpetab:

„Teie koolitundi, aus mees, ei taha ma kauemine wiita. Minge oma laste juurde, suur rahwamees, kuni kohtu käsk teid sinna kutsub, kuhu kõik Eesti rahwamehed wiimaks lähewad... Ma panen imeks, miks teid kuulsa „Linda" seltsi kassameistriks weel ei ole walitud — teie oskate ju rahaasjadega nii osawaste ümber käia... „Lindas" oleks teile ka wahest suurem saak kätte langenud kui Ilmatsiru wallalaekast..."

Rõmmikut kuuldi midagi oma kaitseks kosta tahtwat, aga herra von S. karjus: „Wait, warganägu! Sa püüad oma kuritööd ka weel kaunistada! Pead seda ise weel ausaks teoks! Küll me näeme, mis kohtus ilmsiks tuleb... Ma tahan teile ainult nii palju öelda: Teie kübarad saawad sandiste käima, kuulus Eesti rahwamees!"

Ähwarduse tagajärg on kahe aasta pikkune wangistus Rõmmikule.

Terwes selles loomutruus pildis kõige huwitawam on järgnew „Linda" peakoosoleku kirjeldus. See on kõigi tundemärkide järele tõeste olnud „Linda" koosoleku kirjeldus. Jutu käigus tuleb ka sel teel ette, et koolmeister Rõmmik enne walla laekast raha wõtmist linna sõidab „walla raha kassasse wiima" wallawanema teadete järele, „laenu otsima", ei petetud Muti wanakesi ja teisi rahustada Raswaku Tõnise teades. Et ühtlasi „Linda" koosolek trehwab olema, siis läheb ka Raswaku Tõnis, nagu ikka kaasa.

Koosoleku kirjeldus on ka sellepoolest huwitaw, et siin Wilde oma mõtteid „Linda" seltsi üle awaldab. Ja need mõtted on tähelepanemisewäärt juba sellepoolest, et kirjanik nende koosolekute keskel elas ja neid kaasa tegi, seal, muidugi, ka palju rohkem nägi, kui teised juresikud ehk need, kes rahaliselt huwitatud ehk juhtimisega ametis oliwad.

...„Nad wõtsiwad linnas tõeste „Linda" peakoosolekust osa. Tõnis oli oma aktsiad kaasa wõtnud ja Rõmmikule tõi Muti eit, nagu lubatud, hommikul enne sõitmist Willemi omad kätte, kuna Kristjan pilkawa naeratamisega ka enese paberid taskusse oli pistnud.

„Linda" seltsi koosolek! Kui palju kurbe ja weidraid, tõsiseid ja naljakaid asju ei warja see sõna!

Kes selle aktsia-seltsi üle lähemalt järele mõtleb, see ei jõua oma imetelemist kuhugile mahutada, et see eestlaste wabatahtlikult kokku kantud raha oli, mis selle asutuse elule kutsus. Eestlased tassisiwad weerand miljoni kokku ühe asja heaks, millest weel midagi näha ei olnud! Eesti talupoeg on iga rubla, iga kopiku nii libeda waewaga, nii werise higiga kokkukraapinud, et iga rahapaber ta silmis nagu tükk inimese elu on. Eesti talupoeg ei raatsi oma rahast ju muidu nii palju lahkuda, et ta tema kõige kindlamasse kohta kasu kandma wiiks — ta hoiab teda kodus peidus, sukasääre sees, peapadja all, piibli ja lauluraamatu wahel, ta kannab teda oma südame peal, ta öösised unenäod käiwad ainult ta kalli, elu ja terwisega ühewäärtuslise warakese kohta... Ja needsamad eestlased, kes oma wiaduse ja oma umbusalduse poolest just rahaasjus nii tuttawad on — nad wedasiwad oma higihinda ree ja wankriga Tallinna poole ühe ehituse heaks, mille alusepõhja panejaid nad nii wähe tundsiwad kui tulewase maja üleaataiaid ja üüriraha sissewõtjaid!

Seda ime-juhtumist ei suuda põhjused, mis meil tuttawad, mitte rahuloldawalt äraseletada. Nimetatakse esimeses reas rahwuslist waimustust. Kes aga „Linda" koosolekutel seda tuima, üüriwaimlist rahwakogu tähele on pannud, mis pinkide suuremat osa rõhub, peab „rahwuslise waimustuse" üle pead raputama — see osa rahwast ei wõinud ühtki waimustust nii elawalt tundnud olla, et ta selle mõjul oma rahast lahkus. Rahwusline waimustus oli tõeste töötamas ja wõitis meelesid aga see liik o'tsionäärisid, kelle kohta ta mõjus, oli kaugelt wähemuses. Mis need tuimad, tõntsid rahwakogud liikuma pannud, seda wõimu tuleb mujalt otsida. Seda tulukest õhutasiwad rahwa seas mehed nagu Kristjan Rõmmik. Nad ei teinud seda pahatahtliselt. Nad uskusiwad ise ja püüdsiwad rahwast, kelle seas nad tööd tegiwad, uskuma panna. Ja see usk, mis nii sügawalt ja nii ruttu juurduma lõi, õpetas järgmist ülealdiselt meeldiwat, iga südant kõditsewat ewangeliumi: Uus asutus toob tulu tündriga ja kasu kapaga! Kes selle asutuse sisse oma kopikad usaldab, see on ilma-õnnega koos! Kõige pealt niisugused isetused, kui nad meeste poolt tulewad, keda tunti, usaldati, austati, targaks peeti, [illegible]siwad ka tuimadesse wiiadesse rahwakogudesse mõjuda. Ühe talupoegade seas laialt tuntud Tallinna erapanga likwideerimine, mis läbi paljud oma hoiurahad kätte saiwad, aitas uuele „intressi-ajutisele" teed tasandada.

Wäljaandja **Eesti Kirjastuse-ühisus „Ühiselu".**
Wastutaw toimetaja **A. Wares.**

Koorimata PIIM
kodu kätte tuues 10 k. pud.
Lastepiim „ „ „ 12 „ „
Kontrollpiim „ „ „ 12 „ „
Stereliseritud piim „ „ „ 12 „ „
Kefir „ „ „ 15 „ „
kõrgemas wäärtuses, lehmadelt, kes tuberkulösis haiged ei ole, instruktorite ja loomaarstide alalise järelwaatuse all.
Tellimistega palutakse Baltimaa aadelimõisate põllumajanduse-ühisuse
„Pomestschik"
poole pöörda, omas majas Ismailowski prosp. № 16, telefonid 31-09 ja 547-09, ja oma magasinides,
jaoskonnas
„Stscheglowo ja Prijutino"
omas majas Sapernôi põikuul. 24, telef. 118-30,
jaoskonnas
„Jablonitsô"
Ismailowski pr. 16, telef. 403-20.

Jansoni raamatupidamise kursused
asutatud 1897 a. Troitsky per. 5, Rajandsaja uul. nurgal. Telef. 446—00. Jaoskond: Newski 1. Tel. 107—58.
Opetuse algus päewastel ja õhtustel gruppidel, kuulajate walimise järele, 1. septembril. Raamatupidajate, kontoriametnikkude, stenografistide, korrespondentide ja masina peal kirjutajate ettewalmistamine. Kursuste lõpetajatele kohtade ise otsimine. Isearaline tarwidus kandidatide järele, kes Saksa wõi teisi uusi keelesid oskawad. Kõnetunnid: Teiwibow per. 5, igapäew kella 6–8 õhtu ja Newski pr. 1. kella 12–5. Programmid ja tingimisi saadetakse ka soowi peale kätte.

Eesti asunikkude nimekiri

kellel Pihkwa kubermangus riigiwolikogu walimise õigus on.

4. Krestsi maakonnas (järg)

23.	Rolf Saul Gustawi p. (Крестецк. в., д. Тупицыно),	30 aastat wan.
24.	Lehtmets Mihkel Jaani p. (Тимофеевск. в., п-ть Кузьмино)	11 „ „
25.	Laugemitte, Juhan Jaani p. (д. Ивково, Лемеской вол.)	24 „ „
26.	Lagus, Andres Tõnise p. (Заручевск. в., п-ть Ильино),	12 „ „
27.	Lekle, Jüri Jaani p. (Заручевск. в., п-ть Ильино),	12 „ „
28.	Luck Daniel Tõnise p., Wigrt	30 „ „
29.	Mällon Jaan Adami p. (д. Ивково)	42 „ „
30.	Paris, Karl (д. Ивково)	39 „ „
31.	Prüllmann Juhan Jaani p. Lõituwes	15 „ „
32.	Ringberg, Josef Willemi p. (ст. Торбино, Заручевск. в.),	9 „ „
33.	Rinne, Juhan Peetri p. (п-ть Плоская Нива, Заручевск. в.),	26 „ „
34.	Sarw Gustaw Adoi p. (д. Боженодово, Заручевск. в.),	[illegible]
35.	Sõerd Karl Peetri p. (Красностанск. в., Куприво),	16 „ „
36.	Saat August Jaani p. (Плоская Нива, Заручевск. вол.),	38 „ „
37.	Sats, Daniel Mihkli p. (д. Яблони, Крестецк. в.),	39 „ „
38.	Sals, Karl Mihkli p. (д. Яблони, Крестецк. в.),	38 „ „
39.	Tidemann Tõnis Juhani p. (Крестецкая в., д. Пристани)	21 „ „
40.	Tomson Jaan, (Межвик. в., ус. Деревн)	30 „ „
41.	Tetter Ewald Jaani p. (Крестецк. в., п-ть Городокъ),	27 „ „
42.	Tint, Peeter Danieli p. (Тимофеевск. в., п-ть Хмелевичи),	40 „ „
43.	Tribe, Jaan Jakobi p. (Тимофеевск. в., п-ть Хмелевичи),	9 „ „
44.	Tomasson, Jaan (Китовская в., п-ть Никульшино),	15 „ „
45.	Fridrichson Karl Madise p., Wigrt (п-ть Никульшино),	20 „ „
46.	Fridrichson Juhan Madise p. (п-ть Никульшино),	21 „ „
47.	Jegel Jaan Karli p. (Лажинск. вол., д. Чернотицы),	20 „ „
48.	Stelmann Juhan Karli p., (д. Вороново),	14 „ „
49.	Jürgenson Jaan Mardi p. (Тимофеевск. вол.),	11 „ „

Wene-Bogemia pölet. kiwide wabrik, Blagoweschtschenskaja plats 2. telef. 500—40.
Augustikuu jooksul
päratusuur tagawara **maiolik**, glaseritud ja terrakoteritud **ahjusid** ja **kaminaid** müüakse **tuulmata odawate hindadega.**

M. Wörschilowski
naisterahwa ja laste riiete
lõikamise ja õmblemise
Akadeemilised kursused.
Kõige täielikum lõikamise süstem. Õmblemise praktika. **Lõpetajad saawad kõik ameti õigused.** Maks ulataw. Jaokaupa maksmine. Täielikud prooww. maksuta. **Sagorodnõi pr nr. 2.**

Schnittisid,
walmis ja tellimise peale, ka suur walik **moodilehti.** Opilasi õmbluse ja juurdelõikamise kursusse wõetakse wastu. Вас. Остр., 3 лин. № 10.
Lenow.

Kadunud: Öösel, wastu 24. augustit s. a. warastati Jamburi kreisis, Juhkama külas, kauwm. K. Tobiase must mära hobune — 7 a. wana, lakk pahem pool, esimesed jalad kabjast tukkani walged, nina peal walge lapp, sedulka kohal walged lapid, kõrgus 2 arsh. 1 werschok, wäärtus 200 r. ühes kollase wedruwankriga — wasteit, koolutud aistega, madalate jalgraudadega, ees laterna asemetega ja nahk riisidega. Kes sellest warguseft teadust saadab, nii et kätte wõib saada, saab 30 r. waewatasu. Ütlejandja jääb salaja. Teadust [illegible] ata: Ральбаль Тиконивъ. А. Тобиасъ.

Kass wiisakas
Eesti noortmees
soowiwad pealinna noorte neidudega kirjawahetusesse astuda abielu otstarbel. Adress: Ст. Саблино, Ник. жел. дор. До востребов. „Конторщикъ".

Peterburi Eesti Koorelaulu-selts.
(Столярный пер., 13)
Laupäewal, 1. septembril 1912
Hooaja awamise-pidu.
Ettekawad on:
I.
1) Terwituse kõne
2) Klawerl soolo
3) Ilutugemine
II
„Armastuse kiri".
Nal. ühes waatuses.
Hakatus kell 9 õ.
Tants kella 2 ööni
Sissepääsu ... liikmetel 50 kop., teistel 35 kop.
Piduwalmistaja.

Tarwitan kohte
ataspoissi.
ст. Сиверская, им. Дружноселье. Садовн. Я. Пассь.

Dr. L. JAKOBSOHN.
Syphilise, weneriku-, naha- ja kusulikku närwide (elektri arstimine) spetsialist. Iga päew 9—11 hom. ja k. 1 — 8 õ., pühap. k. 10—1 p. **Забалканскій пр. (уг. 3-й р.) д. 31, кв. 6.**

Dr. A. Loßmann
sisemised haigused.
Kõnet. teisip. ja neljap. k. 7—8 õ., reede ja laup. k. 3—4 p. l. **Dmitrowski pereul. № 10.** Wladimirski prosp. lähedal. Tel. 82—09.

Djaw ämmaemand
Annab lahkesti abi ja nõu igal ajal. Церковная 4-а, кв. 2. Pet. pool. Tel. 526—57.

Tripper ja syfilis
[illegible] 8—1 ja 5—11. Nikolaewskaja 47.
Dr. Treu.

Naha, suguhaig. ja närwi haig.
syfil., triip, ekzema, juust, rabandus, peawalu. Arstimajak. wiisil. Wast. Sowarel, 5 liin 38, k. 5—9 õ. (pühap. 10—12 p.).
Dr. **E. Neumann.**

Hambaarst
M. Joelson, Офицерская 9, кв. 18. Plomberimine. Kunstlikud hambad plattega ja ilma selleta. Töölistele poole hinnaga. Wäljatõmbam. ilma waluta, wõtab wastu 5—9, pühapäewal kella 10—4. Waestele teiseipäew ja reedel maksuta.

Dr. Berenblit.
914. Süfil., schank., tripper (tesk., chron.) jõuet., nahah., k. 8—1 ja 5—10. Süstepriti. Екатерингофскій, 1. (Sad. lãh.)

Newski, 82, krt. 6.
Terawa ja chroonilise tripperi, schankeri suguliste närkuse ja süfilise arstimine. 914 sissepritse. (haigeksteg. ja töö seisma(jäm.). Sp.-arst. wastaw. Igap. k. 9 — 2 ja 4—9 p. l. Maks 1 r.

Ämmaemand
M. Kiik
annab naisterahwastele nõu ja abi igal ajal. [illegible] Среднiй пр. 48, кв. 27. Telefon 412—46.

Специальн. лечебница **Пет. ст. 6 пр. 5** [illegible] тріппер, шанкр., сифил. [illegible] **914** [illegible] женск. слабость [illegible] штекъ.

„Ühiselu" raamatukauplus
Peterburis, Ohwitseri uul. nr. 5.
(wasta[illegible])
Kaseguu- ja ... eale õliwärwiga maalitud piltisid — 75 kop. tükk.
Päewapildi- ja postkaardi-albumisid.
Wieni ja Soome ilu-postpaber ja ümbrikud.
karpides ja ilma.
Rahakottisid, naister. käekottisid jne.

Peale selle paremaid kirjanduslisi toodeid:

Leo Tolstoi: **Peale surma awaldatud ilukirjanduslised tööd.**
Akad. prof. J. Pawlow: **Looduseteadus ja peaaju.** Looduseteaduslise tee kingelikte nähtuste tundmiseõppimiseks. Hind 20 kop.
Prof. L. Lieber. **„Rahwawabadus ja omawalitsus"** cand. [illegible] K. Päts'i tõlge. Hind 1 rbl. 35 kop. ilukõites 2 rbl. 20 kop.
Merkel, G. **„Liiwimaa eesti"**. Mälestusesammas papi ja tiilitiwaimule. 1 anne. Piltidega. F. Tombach'i tõlge. Hind 1 rbl.
Hellat P., Dr. med. **„Surmahirm ja tema seltskondline mõju"**. Hind 25 kop.
Kann, N. **„Hendrik Ibsen ja tema draamad"**. Hind 35 kop.
Shakespeare: **Taani prints Hamlet** F. Tombach-Kaljurand tõlkes. Hind 1 rbl. 10 kop.
Dahn, Felix **Attila**. Ajalooline roman rahwaste rändamisest. Saksa keelest J. Wares. Hind 60 kop.
Hellat, P., Dr. med. **„Terwise õpetus"** ilmub annetena, üksikanne hind 20 kop. Ettetellides 3 rbl. 50 kop.
Andrei Nõit **„Kodanlased"**. Hind 50 kop.
Teadus ja kohus, õigusteaduslise ajakiri 1909 aastakäik. Hind 1 r. 1910 aastakäik. Hind 75 kop.
Elu ja wõitlus I. Fr. Zadik, H. Põdgelmann, W. Korolenko ja M. Gorki kirjatööd. Hind 30 kop.
Kautsky, Karl **Sotsialne rewolutsion** I. ja II jagu. Hind 25 kop.
Marx Karl **Palgatöö ja kapital.** Hind 7 kop.
Bebel, A. **Seltskonna sotsialiseerimine.** Hind 25 kop.
„Noor Eesti" III. Hind 2 rbl.
Przybyszewski, Stanislaus. **Saatana lapsed.**
Käsi tules I. Kirjatööde kogu. Hind 70 kop.
Sisu: Fr. Mihkelson, Mer. J. Depman, Ilmutus tõues ja tormis. Johannese ilmutamise raamat uues walguses. A. Rei, Karl Marxi mälestuseks. A. Kõrtner, Lebeküla Eesti seltskondlise mõtte tunnemise koolt. Ed. Wilde, Kubja Kaarli „adjutandid". H. Lautmanni kaanepilt.
J. Depman. **Ilmutus tõues ja tormis.** Johannese ilmutamise raamat uues walguses. Teine täiendatud trükk. Hind 35 kop.
J. Depman. **Komeedid ja täheiaud.** Hulga piltidega. Hind 35 k.
Prof. W. Schimkewitsch **Inimesesoo tulewik looduseteaduse walguses.** Piltidega. Hind 25 kop.
Prof. A. Vogel. **Weri, millest tema koos seisab ja milleks teda organismusele tarwis läheb.** Piltidega. Hind 25 kop.
Prof. A. Menger. **Õigusteaduse ühiskondlikud ülesanded.** H. 15 k.
Prof. A. Forel **Elu ja surm.** Hind 25 kop.
G. W. Plehanow. **Usk.** Hind 35 kop.
Käsi tules II. Kirjatööde kogu. Hind 80 kop.
Sisu: A. Rei, Wene reaktsion. Emma Asson, Wärtsidliinomaal. O. Sternbeck, Dogmast ja kriitikast, teoriast ja praktikast. O. Minor, Uus-romantismus ja Noor-Eesti. A. Uurits kaanepilt.
Kiilud I. Hulga piltidega. Hind 20 kop.
Sisu: J. Anwelt, Tarwitaja ja waheltkaupleja. W. Kann, Meie linnade omawalitsus. J. Depman, Meie koduloomade põlwenemine. A. Pelles, Kuritegewus Wenemaal. Wenemaa suurus ja rahwaarw. Wenemaa tulu ja kulu eelarwe (budget). Wenemaa riigiwõlg. E. Laaman, 1909. a. poliitika ülewaade. Wäljaandmise 4 märtsi (1906. a.) ajutisest seltside ja koosolekute seadusest. Kuidas lauluseltsi ja lugejate ringi awada. Töö juures [illegible] õnnetuste puhul abiandmise üle.

Kõisugused pilt-postkaartid, Eesti kunstnikkude tööde ülewõtted.
Suur wälja[illegible].

„Ühiselu" raamatukauplus
Peterburis, Офицерская ул. № 5

Типографія, Э. Ф. Мета. СПБ. Забалканскій пр. № 22